

Översikt av väsentliga frågor för förvaltningsplan i
Södra Östersjöns vattendistrikt 2008 - 2009

SAMARBETE FÖR BÄTTRE VATTEN

SAMRÅDSHANDLING

Samrådshandling

Planeringen av vattenförvaltningen i Södra Östersjöns vattendistrikt 2008-2009

Samrådstid för synpunkter är från 1 februari 2008 till 1 augusti 2008.

Skriftliga synpunkter på Översikt av Väsentliga Frågor skall ha inkommit senast den 1 augusti 2008, till:

Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt
Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 KALMAR

Skicka gärna också ert svar med e-post till:

vattenmyndigheten@h.lst.se

För mer information, kontakta:

Dea Carlsson, telefon: 0480 – 82 000

Översikt av Väsentliga Frågor finns tillgängligt på länsstyrelserna och på varje kommun samt på Vattenmyndigheternas hemsida www.vattenmyndigheterna.se

Vill du påverka vattnet i din närmiljö?

Är du intresserad av hur vattnet mår i sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten där du bor, arbetar, har din verksamhet eller fritid? Då bör du engagera dig i vattenförvaltningen i Södra Östersjöns vattendistrikt !

Denna översikt av väsentliga frågor för Södra Östersjöns vattendistrikt syftar till att översiktligt beskriva vilka områden och frågor vattenförvaltningen ska arbeta med i distriktet fram till år 2009. Vattenförvaltningen, som är det svenska genomförandet av EGs vattendirektiv, innebär att Sverige skall kartlägga och analysera alla vatten, fastställa mål/kvalitetskrav och upprätta åtgärdsprogram för vattenmiljöerna i Sverige samt övervaka dem. Syftet är att uppnå målsättningen ”god vattenstatus” i alla vatten senast år 2015.

Vattenförvaltningen skall ge möjlighet för berörda att kunna delta i arbetet, genom att de kan få information och kan lämna synpunkter på kvalitetskrav, åtgärdsprogram och andra produkter som görs. Översikten av väsentliga frågor beskriver översiktligt vilka vattenområden som är viktiga i distriktet och vilka kända problem som finns i dessa vattenmiljöer. Det beskrivs också vilka formella beslut som kommer att tas och vilka produkter som skall tas fram, när man kan delta i arbetet och lämna synpunkter på innehållet i olika beslutsunderlag.

Översikten sänds på bred remiss inom vattendistriktet under 6 månader under första halvåret 2008.

Vi vill särskilt ha svar på:

- Är det tydligt hur du får den information du vill ha?
- Är det tydligt hur och när du kan påverka arbetet?
- Är det tydligt vilka vattenmiljöer och vattenproblem som är viktiga?
- Ge förslag på egna vattenområden eller vattenproblem som du anser vattenförvaltningen bör arbeta med !
- Ge förslag på förbättringar av arbetet i vattenförvaltningen !

Sven Lindgren, Landshövding i Kalmar län
Ordförande för Vattendelegationen i Södra Östersjöns vattendistrikt

Vad är Översikt av Väsentliga Frågor?

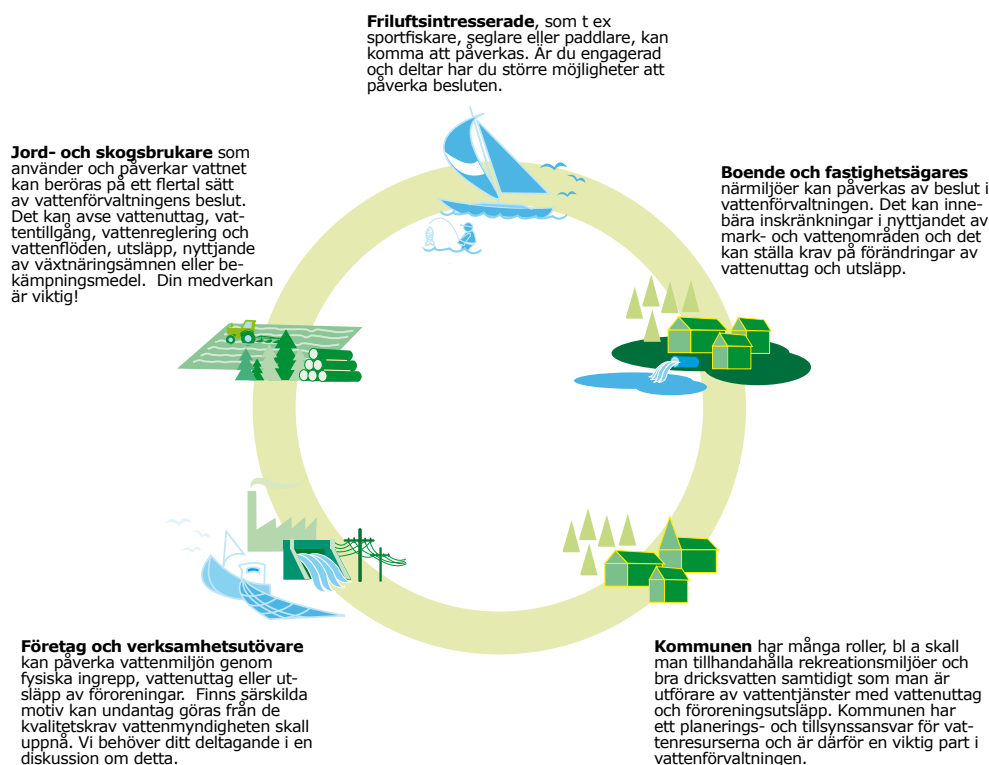
Sveriges länsstyrelser har ett gemensamt ansvar för att förvalta kvaliteten på vattenmiljön i hela landet. Fem länsstyrelser är utsedda till vattenmyndigheter och ansvarar för beslut och samordning inom sina respektive regionala ansvarsområden, vattendistrikt. Arbetet innebär att Sverige ska kartlägga vattenmiljöer, fastställa mål/kvalitetskrav samt upprätta åtgärdsprogram där det behövs och övervaka vattenmiljöerna för att uppnå målet god vattenstatus till år 2015. Förvaltningsplanen för vattendistriktet, som ska beslutas av distriktets vattendelegation i slutet av 2009, är en sammanfattning av hur det ser ut och vad man planerar att göra för vattendistriktets vattenmiljöer fram till 2015.

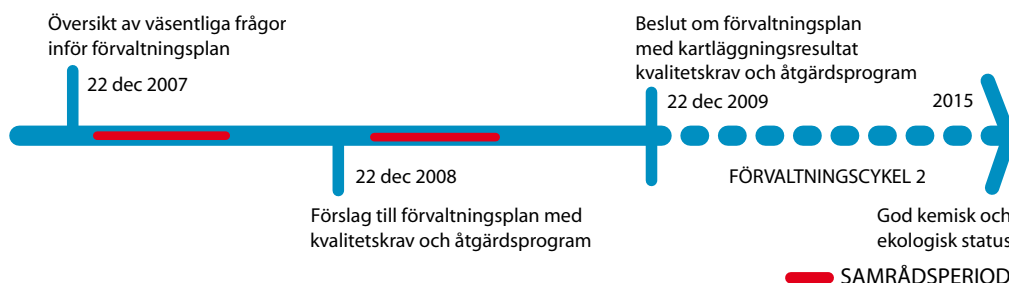
Denna Översikt av Väsentliga Frågor för är det andra steget i arbetet med att ta fram en Förvaltningsplan för vattendistriktet. Syftet är att översiktligt beskriva:

- vilka viktiga vattenområden och vattenfrågor vattenförvaltningen ska arbeta med i distriktet fram till år 2015,
- hur medborgare och andra intressenter kan påverka arbetet och dess innehåll.

Hur du berörs

Arbetet inom vattenförvaltningen i Sverige ska vara öppet och ske i dialog med alla berörda. Det är även viktigt att bästa tillgängliga kunskap används om tillstånd i och användning av vattenresurserna samt om vilka möjliga åtgärder som finns och fungerar. Därför måste arbetet så långt möjligt bedrivas i bred samverkan mellan alla berörda. Alla kan påverka besluten genom att delta i samverkan, samråd och dialog.

Bilden visar på Vattenförvaltningens olika dokument och då Vattenmyndigheterna vill ha dina synpunkter i ett samråd. Röda områden symboliserar samrådstillfällen. Samverkan är en kontinuerlig process under hela verksamhetsperioden. För en mer detaljerad tidtabell se den distriktspecifika delen.

Informationsspridning och samverkan

Ett viktigt mål för vattenförvaltningen är att involvera samtliga organisationer och medborgare som berörs av vattenfrågor i förvaltningsprocessen. Alla kommer att ges tillfälle att yttra sig över de planer och program som tas fram genom offentliga samråd och kungörelser. Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna kommer även att bedriva ett informations- och kontaktarbete genom olika möten och aktiviteter i syfte att åstadkomma en långsiktig samverkan mellan berörda aktörer inom lämpliga avrinningsområden. I dessa samverkansarbeten kommer kommunerna, sektorsföreträdare och branschorganisationer, vattenvårdsorganisationer och enskilda att ha en viktig roll. Samverkan på regional och lokal nivå kommer delvis att ske i organiserad form genom bildande av s.k. vattenråd, ett samverkansorgan för ett eller flera avrinningsområden.

Hur du påverkar

Du kan påverka genom att svara skriftligt under något samrådsskede, som t ex detta för Översikt av Väsentliga Frågor, genom att yttra dig på informationsmöten om vattenförvaltningen som arrangeras i ditt avrinningsområde, genom personliga kontakter med tjänstemän vid länsstyrelserna och vattenmyndigheter eller genom kontakter med ledamöter av referensgrupper eller i vattenråd. Där vattenråd finns är de den bästa vägen att delta i vattenförvaltningen. Vattenråden kan kontaktas direkt eller via din länsstyrelse eller vattenmyndighet.

I vattendistriktet finns även referensgrupper till vattenmyndigheten, som då representerar olika branscher eller samhällssektorer i distriktets vattenförvaltningsarbete. Det kan då vara en bra väg att kontakta ”din” representant i denna grupp. Vill du veta vilka referensgrupper som finns, kontakta din länsstyrelse eller vattenmyndigheten.

Hur vattenförvaltningen fungerar

Sverige har, jämfört med övriga Europa, relativt stora vattentillgångar och jämförelsevis god vattenkvalitet. Men trots goda utgångspunkter är vattenförhållandena långtifrån bra överallt i Sverige och vi står inför en rad utmaningar. Med den grundläggande inriktningen att vi ska försöka uppnå hållbara och naturlika förhållanden för våra vattenmiljöer – god ekologisk och kemisk vattenstatus – så har vi en bra bit att vandra för att nå målet. Det kommer att krävas mycket arbete och resurser. Men det ska även göras en avvägning mot andra samhällsintressen, som energiförsörjning, jordbruk och andra näringsgrenar, infrastruktur, vattenförsörjning m m, så att vi får en integrerad vattenförvaltning.

God vattenstatus – ett nytt långsiktigt mål för vatten i hela EU

Inom EU samarbetet antog alla länder år 2000 det s k ramdirektivet för vatten. Riksdagen och regeringen beslutade om nationell lagstiftning, vilket innebar en komplettering av miljöbalken och en särskild vattenförvaltningsförordning (SFS 2004:660) samt organisation för den svenska vattenförvaltningen. Vattendirektivet har sin grund i en djup insikt om att Europas invånare måste vårda sina vattenresurser bättre om inte framtida generationer ska få sänkt levnadsstandard. Vidare en insikt om att vatten är gränslöst, och att vi, om vi ska kunna försäkra oss om en god tillgång på bra vatten, måste samarbeta över nationsgränser såväl som andra administrativa gränser.

Vilka vatten omfattas?

Vattenförvaltningen omfattar alla sjöar, vattendrag och grundvattenförekomster inom Sverige, oavsett storlek eller andra egenskaper. Av praktiska skäl kommer man emellertid att få sätta en nedre storleksgräns vid beskrivningen och typindelningen av våra vattenförekomster. Vattenområden inom en sjömil (1852 m) utanför kustens och skärgårdarnas yttersta skär och kobbar (den s.k. baslinjen) omfattas också av vattenförvaltningen. Det öppna havet ingår alltså inte, men det pågår ett arbete inom EU för gemensamma arbetssätt och regelverk även för havsmiljön.

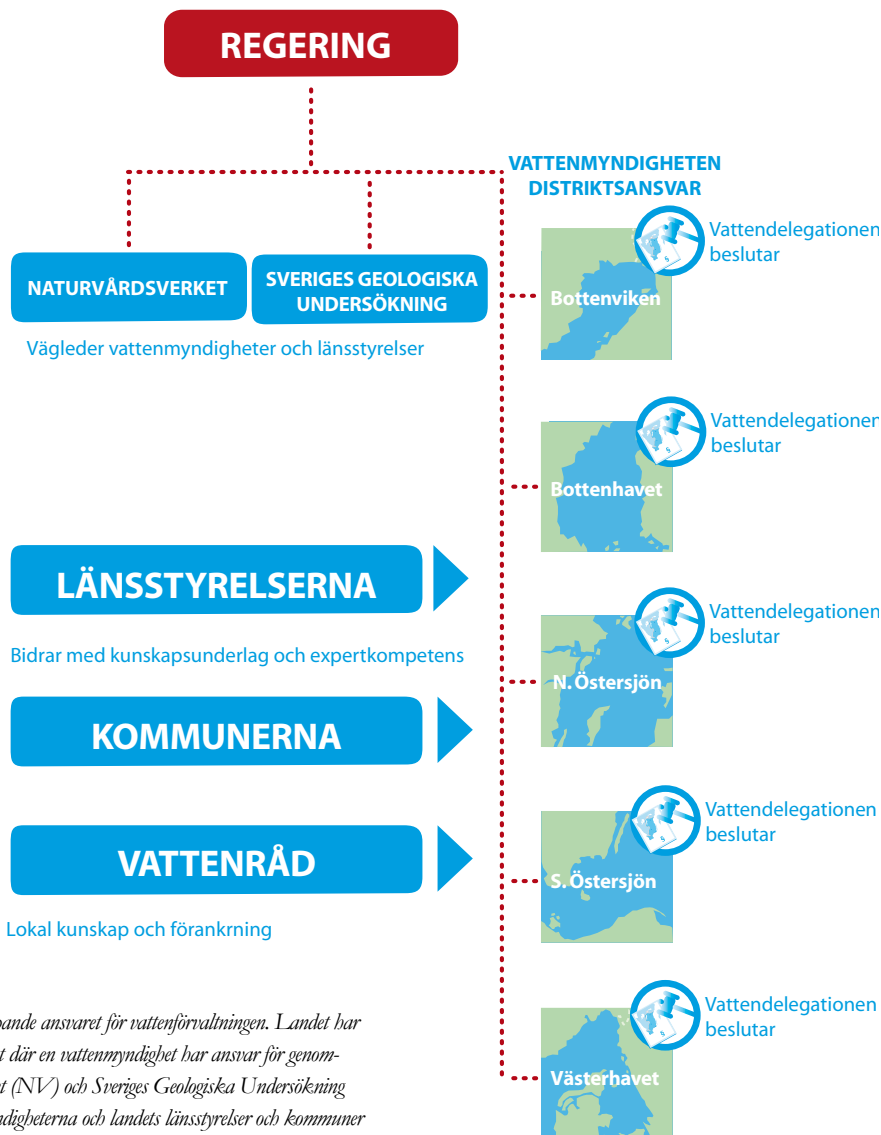
I vattenförvaltningen ska alla inlands-, kust- och grundvatten kartläggas. I detta ingår att beskriva både hur det ser ut idag och vilken påverkan som vattnen utsätts för. Naturvårdsverket och Sveriges Geologiska Undersökning har utvecklat en ”verktygslåda” för hur detta ska ske samt hur denna information ska lagras och bearbetas av länsstyrelser och vattenmyndigheter. Underlaget kommer att rapporteras till EU Kommissionen.

Vattenförvaltningen arbetar på vattnets villkor

Vattenförvaltningen arbetar utifrån målet att allt inlands-, kust- och grundvatten ska ha god vattenstatus år 2015. Vattnets väg från land till sjö eller hav är grunden för hur vi ska förvalta våra vattenresurser och dess värden. Vattenförvaltningen organiserar arbetet inom avrinningsområden. I dessa områden rinner allt vatten, via sjöar och vattendrag, ut i havet. I arbetet ska vattenresurserna betraktas både som ett naturvärde men även som en social och ekonomisk resurs. Ett samordnat vattenförvaltningsarbete där alla aktörer arbetar mot samma mål utifrån ett avrinningsområdesperspektiv kallar vi integrerad vattenförvaltning.

Hur organiseras vattenförvaltningen?

Den svenska vattenförvaltningen är uppbyggd kring länsstyrelserna. Fem länsstyrelser är utsedda till vattenmyndigheter och ansvarar för samordning inom sina respektive vattendistrikt. Länsstyrelserna genomför huvuddelen av det operativa arbetet och bidrar med kunskapsunderlag och expertkompetens till samverkansarbetet. Det beslutande organet på varje vattenmyndighet är vattendelegationen. Naturvårdsverket och Sveriges Geologiska Undersökningar har ansvar för att utveckla föreskrifter och handböcker för hur arbetet ska bedrivas. Genom vattendirektivet har Sverige åtagit sig ett ansvar gentemot EU Kommissionen och övriga internationella samarbetsparter.

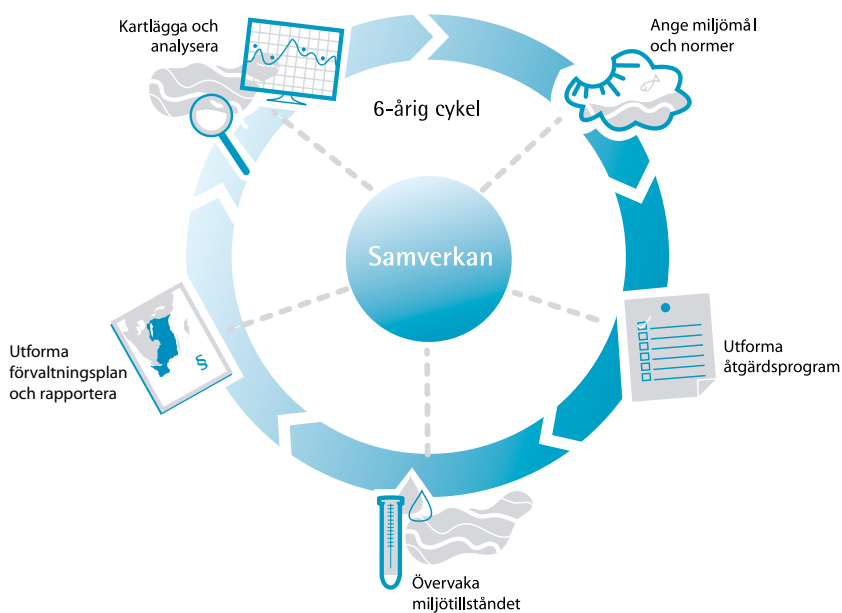
Regeringen har det övergripande ansvaret för vattenförvaltningen. Landet har indelats i fem vattendistrikt där en vattenmyndighet har ansvar för genomförandet. Naturvårdsverket (NV) och Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) vägleder vattenmyndigheterna och landets länsstyrelser och kommuner bidrar med kunskapsunderlag. Beslut i viktiga frågor, som förvaltningsplan med kvalitetskrav och åtgärdsprogram, tas av vattenmyndighetens "styrelse", vattendelegationen.

God vattenstatus

Utifrån nuläget ska det beslutas om mål, dvs kvalitetskrav för alla vattenområden. Uppgiften de närmaste åren är att verka för att vatten med sämre vattenmiljöer ska bli bättre, medan vatten som redan är bra ska bevaras. Målet är att nå god kvalitet, eller god status, på vattnet överallt till år 2015. God vattenstatus ska avvägas mot andra samhällsintressen. Det kan ibland leda till att det sätts andra – lägre – mål för vissa vattenförekomster som anpassats till de rådande förhållandena, t ex i vattendrag som är utbyggda för vattenkraft. I andra fall kan det innebära att man sätter ett högre kvalitetsmål för vissa vattenförekomster, t ex om det finns särskilt värdefulla vattenmiljöer eller arter.

Åtgärder för bättre vattenmiljöer

I de vattenområden som inte har god status eller riskerar att försämrats ska åtgärder vidtas. Ett Åtgärdsprogram ska tas fram och det ska översiktligt beskriva vilka kostnadseffektiva åtgärder som krävs för att nå målen. Det blir sedan en uppgift för andra myndigheter - kommunala och statliga - att se till att åtgärderna genomförs med egen insats eller via andra aktörer t ex verksamhetsutövare.

Förvaltningsplanen redovisar hela vattenförvaltningsarbetet

Förvaltningsplanen blir en sammanställning av kunskap om vattnen i distriktet och en analys av vad som behöver göras för att nå vattendirektivets mål om god vattenstatus. Processen med att utarbeta förvaltningsplanen, liksom planen i sig, förväntas bli de huvudsakliga verktygen för information och kommunikation mellan myndigheterna och alla som på något sätt berörs av vattenfrågorna i distriktet, alltså i princip alla som bor och lever där.

Förvaltningsplanen ska förnyas minst vart sjätte år och blir en rullande verksamhetsberättelse och ett sätt att ge underlag för myndigheternas planering samt att informera och rapportera om vattenförvaltningen i distriktet. Det är där man kan få en bild av hur det står till med vattnet och vattenmiljön – förvaltningsplanen ska spegla helheten: tillstånd och användning, påverkan samt mål/kvalitetskrav, åtgärder och övervakning av våra vatten.

VattenInformationsSystem för Sverige (VISS) och Vattenkartan

För att effektivisera arbetet och underlätta samverkansprocessen genom goda möjligheter till insyn i arbetet med olika kunskapsunderlag, utvecklar länsstyrelserna och vattenmyndigheterna tillsammans olika verktyg för att öka tillgången till information om alla våra vatten. Underlaget som används för kartläggning, analys, övervakning, kvalitetskrav och åtgärder för alla vatten samlas i en nationell databas kallad VISS (www.viss.lst.se). Det är en öppen databas där man kan hitta klassificeringar och motiveringar. Vattenkartan (www.gis.lst.se/vattenkartan) är en kartapplikation på internet där mycket underlagsmaterial finns samlat och du kan hitta de vatten som du är intresserad av.

Översikt av Väsentliga Frågor för vattenförvaltningen i ett nationellt perspektiv

För den svenska vattenförvaltningen finns flera övergripande frågor som nationellt är väsentliga för att vattenförvaltningens mål ska kunna uppnås och därmed kunna bidra med mervärden för det svenska samhället. Vattenvärden och vattenproblem är i huvudsak lokala och regionala frågor som behöver värnas eller åtgärdas.

Historiskt har olika samhällssektorer drivit på förändringen av sjöar, vattendrag, kustvattenområden och grundvattenförekomster i landskapet, ofta baserat på sektorslagstiftning. Det har inte funnits någon samlad statlig politik för vatten, kanske därför att vattenresurserna i Sverige inte har bedömts som en begränsad resurs. Idag finns dock en rad reella vattenproblem som behöver lösas om vi menar allvar med att skapa ett uthålligt samhälle. För att åstadkomma detta behöver vi skapa bättre institutionella, juridiska, administrativa och ekonomiska förutsättningar.

Integrerad vattenförvaltning kräver helhetssyn och samverkan

Genomförandet av vattenförvaltningen förutsätter att ett sektorsövergripande synsätt genomsyrar arbetet, dels för att uppnå målet god vattenstatus, men även för att kunna göra avvägningar mot andra samhällsbehov och uppnå hög effektivitet. Vattenförvaltningen blir därigenom ett redskap för att uppnå vattendirektivets mål såväl som vattenanknutna miljökvalitetsmål och skapar förutsättningar för ett hållbart nyttjande av vattenresurserna och därigenom ett hållbart samhälle. Ett effektivt arbete för bättre vattenmiljöer kräver att alla parter arbetar mot gemensamma mål, och på likartade sätt. En integrerad vattenförvaltning innebär att man behöver bygga in vattenförvaltningens nya angreppssätt i redan etablerade system. Det kräver ökat myndighetssamarbete liksom ökad samverkan mellan många andra berörda samhällsaktörer.

Bättre statlig samordning och tydligare ansvar

Sverige behöver en tydligt sammanhållen vattenförvaltning och en väl samverkande statsförvaltning - juridiskt, förvaltningsmässigt och ekonomiskt - både för att genomföra vattendirektivet samt kommande vattenrelaterade direktiv för havsmiljön och översvämningsfrågor.

Detta innebär bl a att Regeringen bör fastställa tydligare ramar för relevanta myndigheters ansvar för den integrerade vattenförvaltningen. Den nationella samordningen av vattenförvaltningen behöver också stärkas liksom Naturvårdsverkets och Sveriges Geologiska Undersöknings arbete med föreskrifter och handböcker.

Inom svensk förvaltning hanteras vattenfrågor på flera olika nivåer och styrs av olika lagstiftningar. Samtidigt finns det i grunden en enskild vattenrätt/enskilt vattenägande. Vattenförvaltningen har införts som en ny förvaltningsnivå i samhället utan att tydligt genomlysas hur målen ska uppnås eller de målkonflikter som kan uppstå mellan olika intressen. Den administrativa samordningen på nationell nivå, liksom samordningen mellan nationell, regional respektive lokal nivå, är inte tillräcklig och kan äventyra Sveriges internationella åtagande mot EU. Prioriteringen och avvägningen på nationell nivå av inriktning och intressekonflikter kan därför försvåras och är ofta inte heller direkt överförbara till lokal nivå. Konstruktionen av vattenförvaltningen bortser ifrån att varje vattendistrikt inkluderar flera beslutsmässigt "själständiga" länsstyrelser och kommuner. För att uppnå vattenförvaltningens mål och genomföra de motiverade åtgärderna krävs att ett stort antal myndigheter och organisationer agerar i linje med Vattendelegationens beslut för att nå kvalitetskraven.

Modern lagstiftning

Genom en successiv utveckling av nationella och regionala mål inom miljöpolitiken, antog riksdagen de övergripande miljö kvalitetsmålen, av vilka närmare hälften berör olika vattenmiljöer. Eftersom miljö kvalitetsmålen inte har en tillräckligt tydlig juridisk ställning, kommer dessa inte att kunna omsättas effektivt i myndigheternas och kommunernas förvaltning och nå önskvärd effekt. Miljö kvalitetsmålen genomslagskraft i miljöarbetet blir därmed begränsad där det inte finns omsättande förordningar och föreskrifter, regeringsuppdrag eller särskilda medel avsatta. Miljösektorn är, utifrån vattenförvaltningens behov, alltför sektorsindelad med inarbetade arbetssätt och perspektiv baserad på rättspraxis.

De regelsystem för vattenmiljön som finns i Sverige och tillämpas av olika sektorer, kommuner och myndigheter, måste harmoniseras bättre med Miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen. Avrinningsområden, kuststräckor eller grundvattenmagasin bör vara grunden för ett förvaltningsansvar med samordning av insatser. Insatserna som behövs löper tvärsektorielt genom samhällets breda kompetens, och involverar centrala verk, länsstyrelser, kommuner, branschorganisationer och enskilda. Miljö kvalitetsnormernas och Åtgärdsprogrammets status bör förtydligas och preciseras. Det måste också tydliggöras hur dessa ska styra myndigheter, kommuner och enskilda. 11 kapitlet i miljöbalken bör moderniseras så att synen på vattenverksamhet överensstämmer med vattendirektivets principer och övriga delar av miljöbalken.

Effektivare miljödataförvaltning

Bra och lättillgängliga data om vattenmiljöerna och deras egenskaper är centralt i vattenförvaltningens arbete. Det behövs tydligare styrmedel för insamling av miljödata från olika aktörer, så att datainsamlingen sker med mer standardiserade metoder och att bättre och kvalitetssäkrade data tillgängliggörs. Ett utvidgat datavärdskap för miljödata bör inrättas för ansvariga myndigheter.

Bättre ekonomiska styrmedel och finansiering av miljöåtgärder

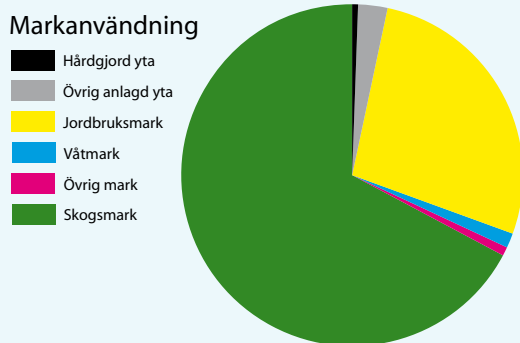
För att alla vatten ska bevara eller uppnå god status eller liknande ska åtgärder föreslås i Åtgärdsprogram för varje vattendistrikt. Grundprincipen är att förorenare eller användare ska betala. I många fall kommer det att vara svårt att identifiera en ansvarig beroende på att det är oklara ansvarsförhållanden, ”gamla synder”, många olika verksamheter eller diffusa källor. Att identifiera och komma fram till åtgärder i dessa fall kommer att kräva omfattande administrativt och juridiskt arbete med små förbättringseffekter av varje åtgärd, dvs det kommer inte att vara förvaltningsmässigt kostnadseffektivt. För att dessa åtgärder ska genomföras i praktiken, behövs ett finansiellt stödssystem som kan finansiera eller stimulera aktörerna till olika kostnadseffektiva åtgärder. För att finansiera stödssystemet och åstadkomma åtgärder inom olika områden behövs ekonomiska styrmedel.

Tidtabell för förvaltningsplan

	2006	2007	2008	2009
Beslut om samråd Arbetsprogram/tidtabell				
Samrådsperiod Arbetsprogram				
Beslut om övervaknings- program				
Kartläggning- och analys av yt- och grundvatten				
Samverkan om översikt av väsentliga frågor, kartläggning och analys				
Beslut om samråd av översikt av väsentliga frågor				
Samrådsperiod översikt av väsentliga frågor				
Produktion av förslag till förvaltningsplan med kvalitetskrav och åtgärdsprogram				
Samverkan om förvaltningsplan med kvalitetskrav och åtgärdsprogram				
Beslut om samråd av förslag till för- valtningsplan och åtgärdsprogram				
Samrådsperiod om förvaltningsplan med kvalitetskrav och åtgärdsprogram				
Bearbetning av förvaltningsplan med kvalitetskrav och åtgärdsprogram				
Beslut om förvaltningsplan, kvalitets- krav och åtgärdsprogram				
Vattenrådsmöten, referensgrupp- möten, och övrig samverkan				

SÖDRA ÖSTERSJÖNS VATTENDISTRIKT

Väsentliga frågor

I Södra Östersjöns vattendistrikt ingår alla landområden med avrinning till Östersjön från och med Brävikens (Motalaströms) till och med Öresund (Råån) i Skåne liksom Gotland. Dessutom tillkommer kustvatten en nautisk mil utanför den skes baslinjen. I norr gränsar det mot Norra Östersjöns vattendistrikt och i väster mot Västerhavets vattendistrikt.

Om väsentliga frågor i Södra Östersjöns distrikt

För den svenska vattenförvaltningen finns flera övergripande frågor som är väsentliga för att vattenförvaltningens mål ska kunna uppnås och i förlängningen kunna bidra till utvecklingen av ett hållbart samhälle. Att arbeta med vattenförvaltningen ställer därför krav på ett tvärsektorielt arbetssätt och synsätt med insatser från många aktörer; myndigheter på olika nivåer, branscher, ideella organisationer och vattennyttjande allmänhet.

Vår ambition är att redovisa distriktets och delområdenas särdrag och väsentliga frågor inte bara ur en strikt naturvetenskaplig synvinkel utan även utifrån en beskrivning av samhällets behov.

Tillvägagångssätt

I denna skrift redovisas dels frågor som vattenmyndigheten bedömer vara väsentliga för vattenförvaltningen, dels frågor som berörda aktörer upplever som viktiga. För att ta del av de senares åsikter har vi bett en grupp om ca femtio personer besvara en enkät med frågor om vilka problem man upplever som viktigast och mest angelägna. Frågorna var främst naturvetenskapligt inriktade och berörde både kvalitet på sjöar och vattendrag, kustvatten och grundvatten, men också hur man upplever arbetet med vattenförvaltningens genomförande. Eftersom antalet besvarade enkäter är relativt få bör man inte dra alltför långtgående slutsatser ur materialet, men enkätsvaren har varit en stor tillgång för att visa på frågor som upplevs som viktiga.

Karta 1. Delområden och större städer inom Södra Östersjöns vattendistrikt

Karta 2. Delområdesgränser, länsgränser samt större städer inom distriktet.

För att illustrera de väsentliga frågorna används dataunderlag som är hämtade, eller sammanställda, från ett stort antal databaser. Dessa data är av ganska skiftande kvalitet och består inte alltid av de senaste inventeringarna eller korrigeringsarna. Vattenmyndighetens avsikt är inte att kartor eller diagram skall ge detaljerad kunskap och ”bevisa” påståenden. Avsikten är att beskriva och tydliggöra problemområden och de väsentliga frågor som Södra Östersjöns vattenförvaltning har att arbeta med inför förvaltningsplanen 2009.

Distriktets generella problembild

Södra Östersjöns vattendistrikt sträcker sig från Östergötland i norr till Skåne i söder. Distriktet innehåller sju län och 91 kommuner. Ett problem för distriktet är den långa och många gånger känsliga kuststräckan vilken är kraftigt belastad av övergödning. Ett annat problem är övergödningen i inlandet som påverkar många av sjöarna och vattendragen i området.

I delar av distriktet är också försurning en aktuell fråga. Försurning kan i vissa områden i distriktet upplevas som ett mindre problem än det egentligen är eftersom det sedan många år finns ett väl fungerande arbetssätt för kalkning av försurningskänsliga områden.

Under senare år har också ökande humushalter i allt högre grad uppmärksammats som ett problem.

Tillgången på vatten är inget generellt problem i distriktet, men däremot är skyddet av dricksvattenförkomster bristfälligt. Formellt skydd saknas för 44% av vattentakterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

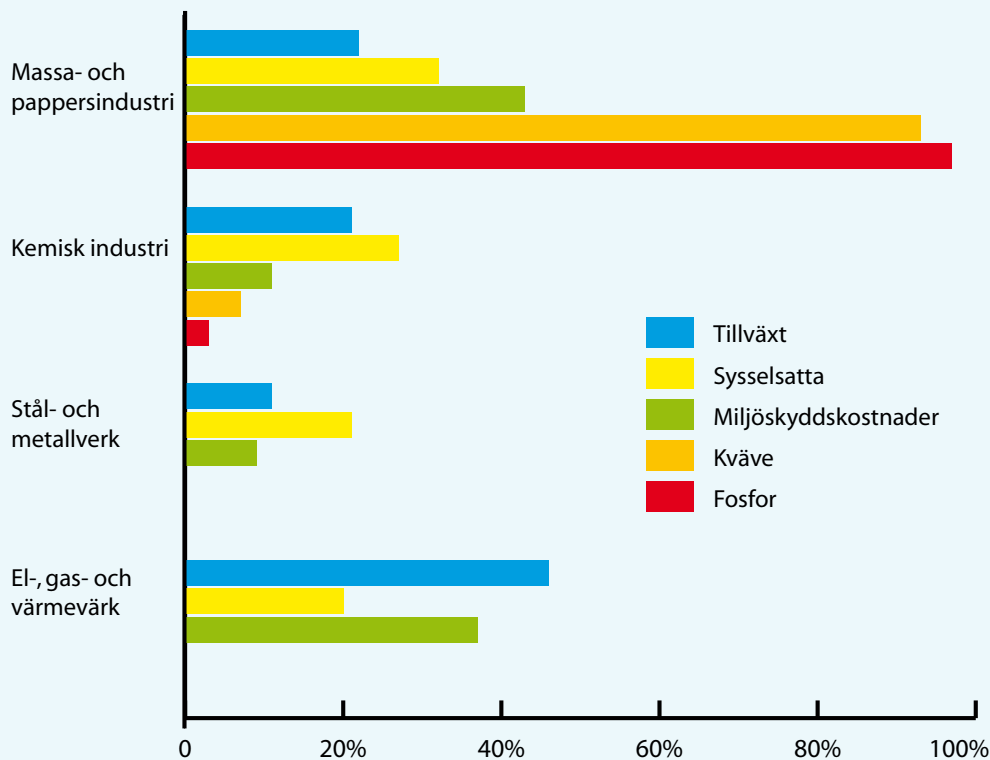

Diagram 1. Ekonomiska parametrar för vattenintensiva sektorer i Södra Östersjöns vattendistrikt. Observera att data endast anges för punktkällor. Parametrarna tillväxt och sysselsatta indikerar vattnets ekonomiska värde medan miljöskyddskostnader och utsläpp av kväve och fosfor används vid uppskattning av kostnadstäckning av åtgärder. Källa SCB 2005. Tabeller och underliggande statistik som inte visas här kan hämtas på www.scb.se

Miljöekonomisk profil för distriktet

En miljöekonomisk profil är en samhällsvetenskaplig beskrivning av hur vattnet används. Den naturvetenskapliga kartläggningen beskriver den vattenstatus som vattnet har 2007 och vilka vattenanvändare som finns i avrinningsområdet. Den miljöekonomiska profilen beskriver både vilken ekonomisk betydelse vattenanvändningen har för samhället och uppskattar hur vattenanvändningen kommer att förändras fram till år 2015.

Idag finns endast en översiktlig ekonomisk kartläggning på distriktsnivå av de vattenintensiva industrierna, se diagram 1 och 2. Med vattenintensiva branscher avses de branscher som både använder stor mängd vatten och har stor påverkan på vattnet. För att få en säkrare och mer omfattande bild av vilka som nyttjar vattnet i distriktet behövs information om till exempel hushåll, lantbrukare och skogsbruk.

I diagram 1 visas några av vattnets ekonomiska parametrar såsom utsläpp av kväve och fosfor, tillväxt, antal sysselsatta och miljöskyddskostnader för massa- och pappersindustrin, kemisk industri, stål och metall samt el, gas- och värmeverk med deras inbördes fördelning i distriktet för år 2005. Data för tillväxt och miljöskatter gäller år 2004.

Diagram 2 visar hur de ekonomiska parametrarna vattenuttag, tillväxt, antal sysselsatta och miljöskyddskostnader förändras från år 2000 till år 2004. För tillväxt gäller åren 2000-2004. Syftet med en miljöekonomisk profil är att avgöra om sektorerna uppfyller kravet om full kostnadstäckning. Full kostnadstäckning innebär att en vattennyttjare betalar för sin totala

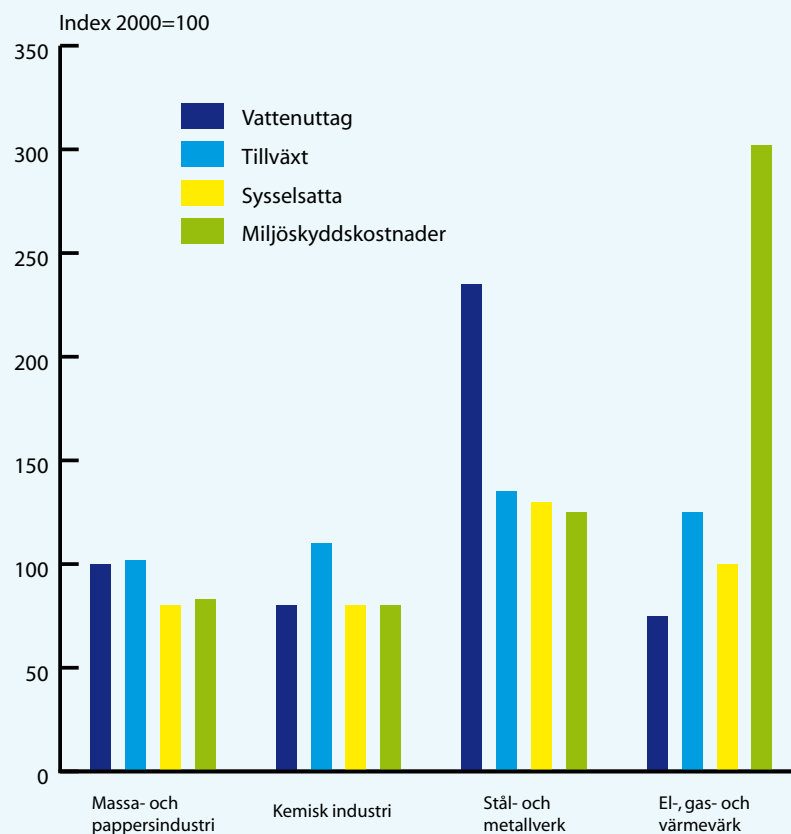
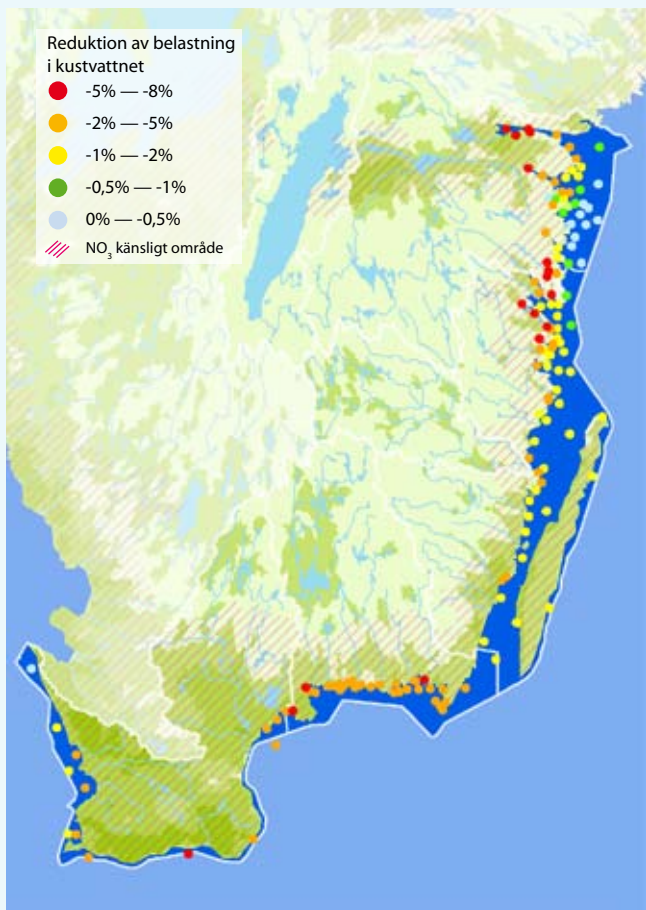

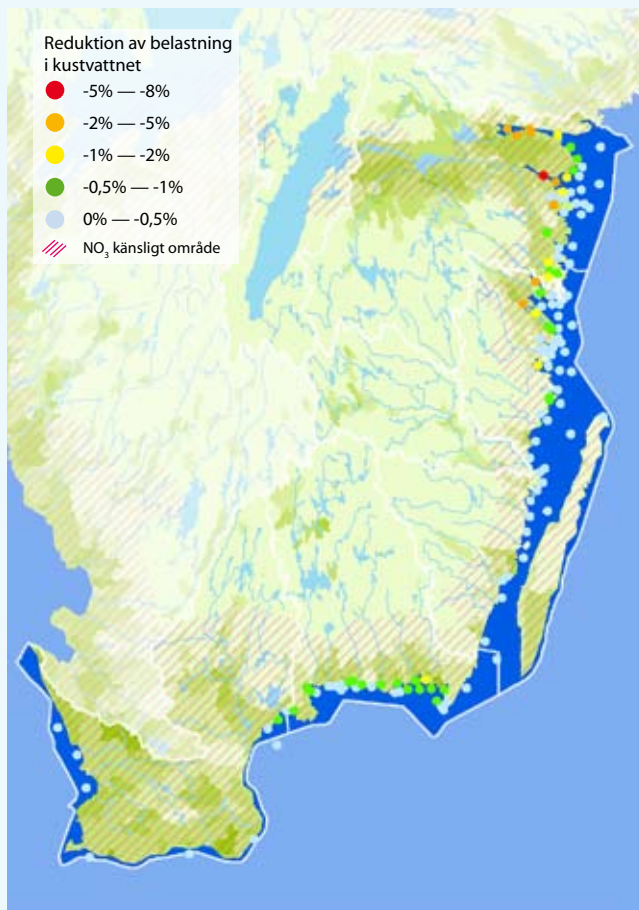
Diagram 2. Förändringar i vattenuttag, tillväxt, antal sysselsatta samt miljöskyddskostnader för vattennyttjars branscher mellan 2000-2004. Beräkningar för parametern tillväxt gäller för åren 200-2004. Om index > 100 innebär det en ökning. Källa SCB 2005.

användning av och påverkan på vattnet. Ett hushåll som är uppkopplat till det kommunala avloppsreningsverket betalar en avgift för att vattnet omhändertas av reningsverket. Idag har många reningsverk hög rening av fosfor och kväve men saknar rening för läkemedelsrester och andra kemiska ämnen. Om utsläpp av dessa ämnen medför att ett vatten inte uppnår god status, uppnås inte heller kravet om full kostnadstäckning. För att analysera om olika vattennyttjare uppfyller kravet om full kostnadstäckning måste ekonomisk data kopplas till vattnets status och därför krävs ekonomisk data på en mer detaljerad nivå än distriktsnivå.

Syftet med att göra en prognos är att få en uppfattning om hur vattennyttjandet kommer att förändras och därmed hur påverkan på vattnet förändras. Ett exempel på förändring kan vara befolkningsökning, något som på vissa områden kan leda till överuttag av grundvatten. Prognosen är en del av riskbedömningen för att förutsäga om vattnet kommer att uppnå god status år 2015. Diagram 2 visar att vattenuttagen inom distriktet har minskat med nästan 40% för el, gas- och värmeverk medan den ökat med 100% i stål- och metallindustrin mellan åren 2000-2004. Samtliga branscher har ökat sin tillväxt, och alla utom stål- och metallindustrin har ökat värdet utan att öka sina vattenuttag. El, gas- och värmeverken har ökat sina miljöskyddskostnader mest, med ungefär 300%.

Karta 3. Nettotransport av kväve från land till havet. Bakgrundsfärg indikerar belastningen av kväve (ju mörkare desto högre belastning). Punkter visar hur mycket 10% reduktion av belastningen på land skulle minska belastningen i kustområdet.

Karta 4. Nettotransport av fosfor från land till havet. Bakgrundsfärg indikerar belastningen av fosfor (ju mörkare desto högre belastning). Punkter visar hur mycket 10% reduktion av belastningen på land skulle minska belastningen i kustområdet.

Övergödningssproblematiken

Inom Södra Östersjöns vattendistrikt ligger merparten av de områden som göder havet främst i Östergötland, Skåne, Blekinges kustområde, på Gotland samt kring de större städerna. Det är dessa områden som har störst ytrelaterad mänsklig påverkan från fosfor- och kväveläckage till Östersjön. Jordbruksmarken som enskild källa bidrar mest med fosfor och kväve till havet (59% resp 48%) varav cirka hälften är bakgrundsbelastning (naturlig bördighet). Det är viktigt att skilja ut vad som är naturligt och vad som går att påverka. Distriktet står för drygt 40% av den svenska animalieproduktionen och dess jordbruksmark utgör 35% av Sveriges totala areal. Andra viktiga påverkbara källor är dagvatten (8% resp. 3%) och enskilda avlopp (8% resp. 1%). Punktutsläpp från industri (9% resp. 3%) och reningsverk (12% resp. 14%) är också viktiga källor i distriktet. De källor som är belägna nära kusten är i högre grad orsak till direkt påverkan av kustområden och hav än källor inne i landet.

Distriktet har en relativt lång kuststräcka med klippskärgård norr om Oskarshamn. Söder om staden övergår kusten i moränkskärgård med viktiga reproduktionsbottnar för fisk. Moränkskärgården är sårbar för övergödning genom sina grunda och flikiga vikar. Denna kuststräcka visar på tydliga igenväxningsproblem.

I Kalmartrakten finns en skärgårdstyp med strandängar och i Karlskronaområdet ytterligare en skärgårdstyp med öar och skär som utgör ett mycket värdefullt inslag för friluftslivet. Söderut övergår därefter kusten alltmer till låglänta sandiga stränder.

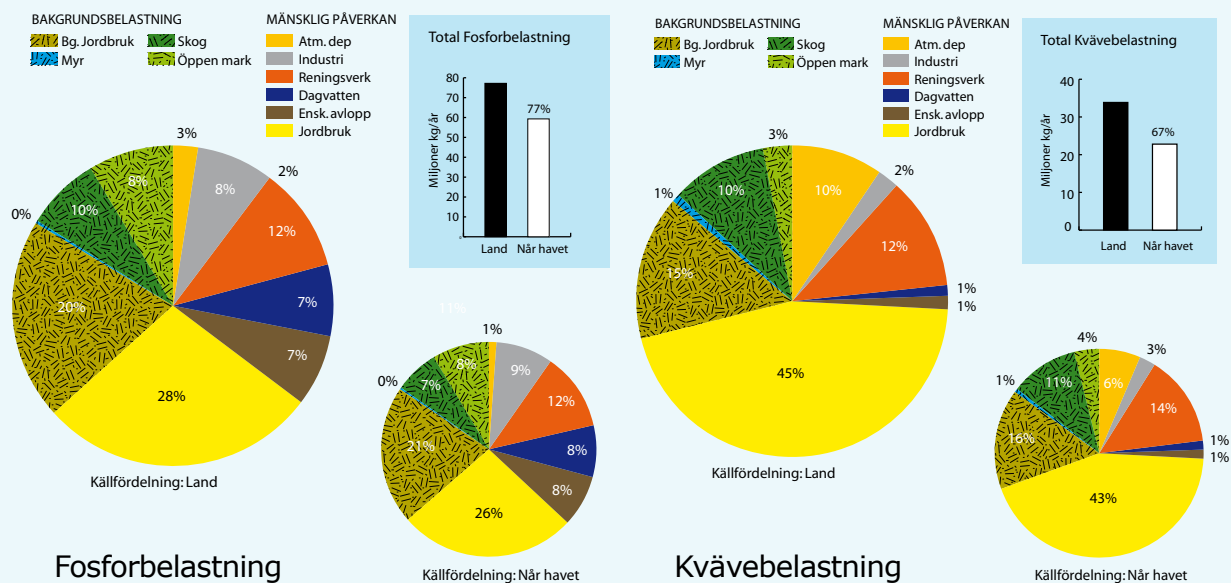

Diagram 3. Transporten av fosfor och kväve från källa till hav. Den stora cirkeln visar källfördelningen av belastningen i inlandet. I stapeldiagrammet ser man hur mycket av den totala inlandsbelastningen som slutligen når havet. Det lilla cirkeldiagrammet visar källfördelningen av de näringsämnen som göder Östersjön. Källa: Finn de områden som göder havet mest, rapport från Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt 2007.

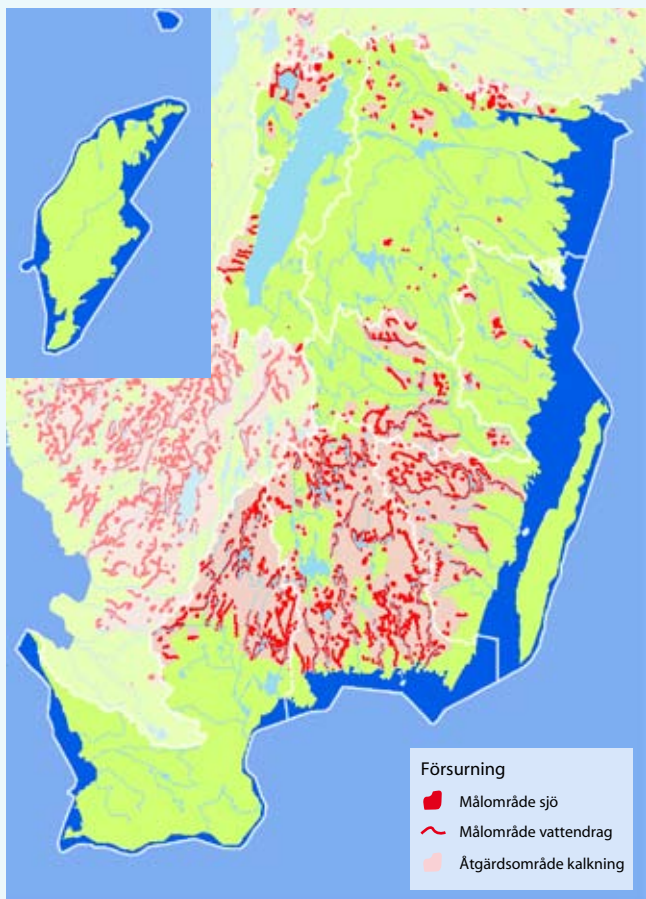
Hela distriktets kustområde, samt delar av inlandet, är betecknat som nitratkänsligt område (se karta 3 och 4). Stora delar av kustområdet har problem med algbloomningar sommartid vilket förutom den påverkan detta har på känsliga bottenar även påverkar möjligheter till bad och rekreation.

Ovanstående data i diagram 3, samt de som presenteras i karta 3 och 4 är hämtade från rapporten: Finn de områden som göder havet mest, Vattenmyndigheten i Södra Östersjön, 2007.

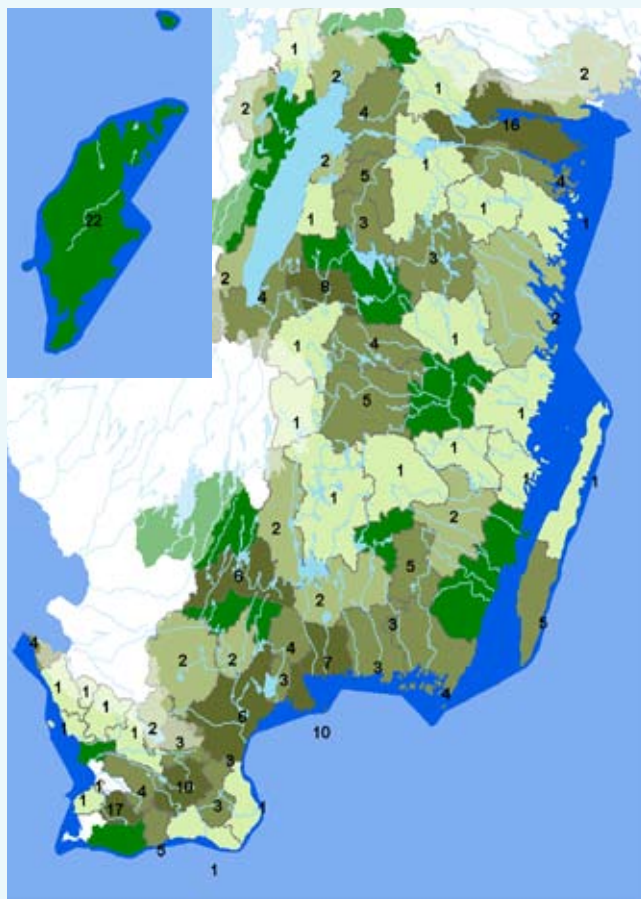
Utöver påverkan från land måste även påverkan från utsjön tas med i bedömningarna av orsaker till övergödningen i kustnära områden. Särskilt är utsjövattens innehåll av fosfor av betydelse för effekterna i kustområdena.

Övergödning, igenväxning, algbloomning samt oro för vattendragens- och jordbrukets belastning på kusten redovisades som väsentliga frågor i enkätsvaren.

Vattenmyndigheten bedömer att övergödning är en väsentlig fråga för distriktet - en fråga som kommer att bli avgörande inför arbetet med åtgärdsprogrammen - för att kunna beskriva både källfördelning, effekter och mot den bakgrunden ge förslag på rimliga och kostnadseffektiva åtgärder. I det särskilda uppdraget "Finn de områden som göder haven mest" som distriktet genomför kommer övergödningen att vara i fokus.

Karta 5. Försurningsituationen i distriktet. Åtgärdsområde: ett planeringsområde för kalkningsåtgärder som omfattar ett avrinningsområde med målområden och åtgärdsobjektet. Målområde: en sjö eller en vattendragssträcka där utförd kalkning syftar till att uppfylla biologiska och vattenkemiska mål. Källa: Naturvårdsverket, 2006.

Karta 6. Antal vattentäkter som saknar formellt skydd i distriktets kommuner. Ansökand av siffra innebär att samtliga vattentäkter är skyddade. Siffra anger antal vattentäkter utan skydd. Källa: SGUs databas DGV, 2007.

Försurning och brunare vatten

I distriktets inre områden är skogsbruket en dominerande markanvändning och utgör bas för förädling av skogsråvara. Skogsbruket frigör dock försurande ämnen i marken. Många avrinningsområden har sina källområden i de inre skogrika trakterna och det försurade vattnet förs därifrån vidare ut i vattensystemen. Beroende på berggrund och andra förutsättningar är olika områden olika känsliga för försurning. I karta 5 visas målområden för kalkning samt åtgärdsområden.

Insatser med kalkning i sjöar och vattendrag har genomförts under lång tid. Enkätsvaren visar att de tillfrågade känner sig nöjda med de kalkningsinsatser som görs och inte upplever försurning i sjöar och vattendrag som något problem. Däremot noteras att det i flera av distriktets avrinningsområden finns en märkbar försämring av vattenkvaliteten genom förhöjda halter av humus (ökat färgtal) vilket tydligt märks som ett brunare vatten.

Brunnt vatten vattnet orsakas delvis av försurning i skogsmarken och delvis av hur skogsbruket bedrivs. Brunfärgat vatten ställer krav på ökade och mer kostsamma reningsinsatser i de fall vatten används som råvara i industrin eller som råvattentäkt. Brunare vatten i insjöar försämrar även möjligheten till bad vilket har noterats i flera av enkätsvaren. Vår bedömning är att förhöjda färgtal i inlandsvattnen är en väsentlig fråga för distriktet.

Vattenmyndigheten anser att försurningsproblematiken och den därmed sammanhängande ökningen av humushalterna i vattendragen är en väsentlig fråga att arbeta vidare med.

Grundvatten

Generellt är tillgången på grundvatten god i stora delar av distriktet trots att grundvattenbildningen är den lägsta i landet. De kapacitetsproblem som uppstår finns i de områden där befolkningstrycket är stort i kombination med låg grundvattenbildning t ex på Gotland och på Öland. I områden där det råder brist på isälvsavlagringar t ex i Blekingekustens delområde måste grundvattenbildningen ofta förstärkas på konstgjord väg med hjälp av ytvatten. Då blir problemet med alltmer brunfärgat vatten en kostsam realitet för kommunerna.

I de centrala delarna av Kalmar län är rullstensåsarna fler och större än i övriga delar av höglandet och dess randområde och erbjuder större grundvattenuttag.

Distriktet har flera områden med betydelsefulla sedimentära berggrundsakviferer. På Gotland och på Öland är grundvatten från kalkstensberggrunden viktig för den kommunala vattenförsörjningen. De problem som ändå uppstår är det varierande uttagsbehovet med betydligt större behov under sommar månaderna än under vintertid på grund av en stor andel sommarboende.

Höga naturliga kloridhalter förekommer bl.a. i kustnära områden och höga nitrathalter uppträder framför allt i Skånes grundvatten p.g.a. läckage från intensivt odlade åkrar. Depositionen av försurande ämnen är högst i distriktets södra delar.

Grundvattenmagasinen är för distriktet en betydelsefull resurs för vattenförsörjningen. Det är därför av stor vikt att se över de nödvändiga skydd som behövs för att säkerställa resursen.

I Södra Östersjöns distrikt saknar 44% av alla grundvattentäkter formellt skydd. (SGUs databas DGV 2007). Av den kartläggning som gjorts framgår att en stor del av de vattentäkter som saknar skyddsområden finns i Skåne och i vissa kustområden (Se karta 6).

Fysisk planering och exploatering

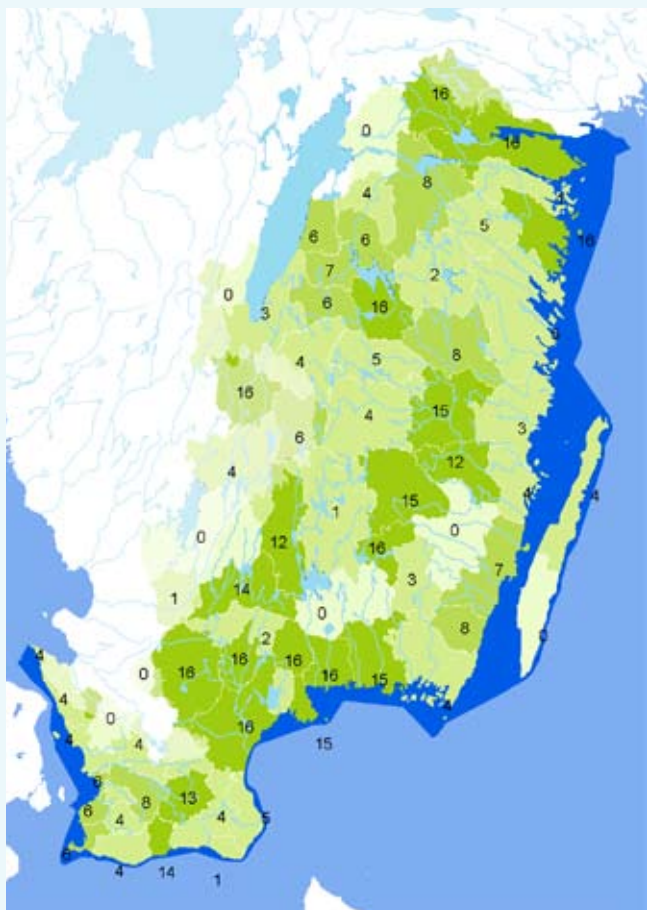
Även om Södra Östersjöns vattendistrikt generellt har en relativt god vattentillgång är inte tillgångarna tillräckliga i vissa områden. Lokalt förekommer vattenbrist under varma eller torra perioder. Överutnyttjande eller överbelastning av vattensystemen är tidvis ett hot mot en gemensam vattenförsörjning i många områden.

Berg- och moränterrängen innehåller generellt små grundvattenresurser, särskilt i skärgårdslandskapet. Vid förtätning av bebyggelse har man i många områden inte beaktat vattenresurser. Överutnyttjandet leder både till vattenbrist och att man förorenar grundvattenresursen med saltvatten. Saltvatteninträngning i grundvatten utgör ett stort problem i delar av kust- och skärgårdsområdet. Lokalt begränsas även vattentillgångarna av föroreningar av olika slag, såväl naturliga som antropogena. Höga vattenstånd i sjöar och höga flöden i åar förekommer regelbundet.

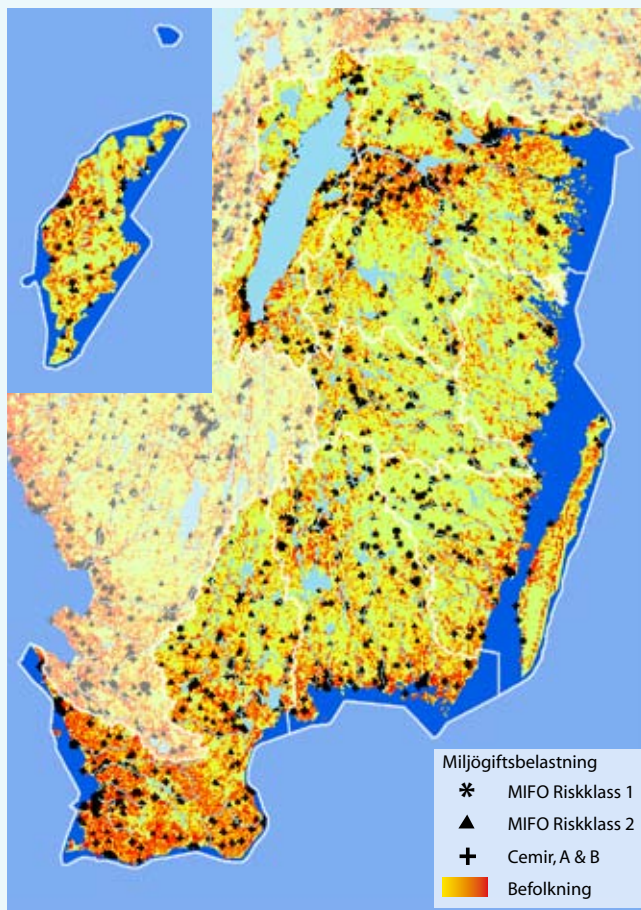
Översvämningar och stora variationer i vattenståndet i kustvattnen är en naturlig del av vårt klimat. Konsekvenserna av översvämningarna är än så länge relativt små. Problemet ligger generellt i att vi alltmer har byggt fast oss med infrastruktur, bebyggelse och verksamheter, i områden som normalt översvämmas, vilket medför konsekvenser vid riklig nederbörd.

Vid den fysiska planeringen måste vattenresursen tas i beaktande mycket mer tydligt och särskilt med hänsyn till att vattnet inte känner några administrativa gränser. En ofta förekommande konflikt i den fysiska planeringen är vid planering av vägar som påverkar grusåsars förmåga att magasinera och rena vatten. I kustnära områden är exploateringsproblematiken kopplad till klimatfrågan och ökade havsnivåer.

Vattnet har varit den förbindande länken mellan olika kulturcentra, och det finns en stor del kulturhistoria knuten till vattenmiljöer. Förutom direkt vattenanknutna anläggningar, exempelvis kvarnar, kanaler och dammar, finns kulturmiljöer och kulturlandskap som binder samman mark och vatten.

Karta 7. De kommunala översiktsplanernas aktualitet. Siffran anger antal år sedan översiktsplanen uppdaterades. Källa: "Vattenaspekter i kommunal fysisk planering." Rapport från Vattenmyndigheten i Södra Östergötland, 2006.

Karta 8. Schablonisering av miljögiftsbelastning. Förorenade områden i riskklass ett (stjärna), två (triangel), samt A och B verksamheter, CEMIR (kryss). Befolkning varierar mellan ingen (grön) och lite (gul) och mycket (röd).

Södra Östergötlands vattendistrikt innehåller hela (eller delar av) 91 kommuner. Inom distriktet har en sammanställning av aktualiteten av kommunernas översiktsplaner och hur mycket av vattenrelaterade frågeställningar som tas med, genomförts. Resultatet visar att många planer är föråldrade (se karta 7) och att underlaget för att hantera vattenrelaterade frågor varierar i grad och kvalitet. Eftersom kommunerna har ansvaret för att planera för mark och vatten enligt Plan- och bygglagen, är deras insikter om de möjligheter som finns att utnyttja planeringsunderlagen från vattenförvaltningen ytterst viktiga. Även länsstyrelsernas del i att uppmärksamma kommunerna på underlagen och på interkommunalt viktiga frågor behöver förbättras.

Vattenmyndighetens bedömning är att fysisk planering är en väsentlig fråga för distriktet som helhet. I planeringsfrågor är de kommunala översiktsplanerna centrala instrument.

Miljöfarliga ämnen

Spridning av miljöfarliga ämnen är huvudsakligen ett resultat av mänsklig verksamhet. Men utan mänsklig verksamhet hade bygderna inte heller utvecklats. En viktig arbetsuppgift för vattenförvaltningen är att kartlägga spridningen av farliga ämnen, bland annat genom identifiering och bedömning av förorenade områden. Inom distriktet finns relativt många objekt som är identifierade (gamla glasbruksdeponier, träskyddsanläggningar, ytbehandlingsindustrier osv). Av dessa bedöms ca 1000 ha en hög riskfaktor (MIFO 1-2) vilket innebär att de bland annat hotar vattendrag eller grundvattenmagasin. Genom det statliga bidragssystem som finns har länsstyrelserna en god möjlighet att gå vidare i utredningar och få del av saneringsanslaget. Länsstyrelserna inom distriktet har en hög kompetens för detta arbete

Läget med miljömålen

Miljömålen är nationella mål som bestämts av Sveriges regering till skillnad från vattenförvaltningens miljökvalitetsnormer som beslutas av vattendelegationen. Den svenska vattenförvaltningen är ett av flera verktyg för att uppnå de vattenrelaterade svenska miljömålen.

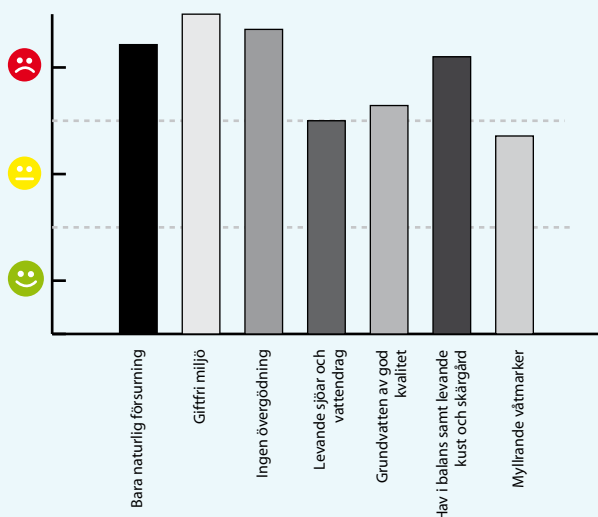

Diagram 4. Medelvärden av uppfyllelsen av miljömålen i distriktets sju län. En glad grön gubbe indikerar att man når målet, medan en röd ledsen gubbe tyder på att målet inte nås. Källa: www.miljomal.nu (nov 2007).

Skyddade områden

Enligt vattenförvaltningsförordningen skall vattenmyndigheterna hålla ett register över de skyddade områden som utpekats i ramdirektivet för vatten. Nedan redovisas antalet skyddade områden i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Typ av skydd	Omfattning
Vattenförekomster för uttag av dricksvatten	104 grundvattenförekomster i sand- och grus avlagringar och 237 kända uttag som inte har kunnat kopplas till avgränsade grundvattenförekomster
Fiskvattenområden	Roxen, Glan, Åsnen, Ivösjön, Vombsjön, Sommen och Vättern samt nederdelen av Emån och Mörrumsån
Musselvattenområden	Inga i distriktet
Badvatten – större badplatser om valts ut för rapportering till EU	90 sjöbadplatser och 183 kustbadplatser
Natura 2000 områden enligt habitatdirektivet med vattenanknytning	385 av Sveriges 1295 områden
Natura 2000 områden enligt fågeldirektivet med vattenanknytning	143 av Sveriges 428 områden
Nitratkänsliga områden	Hela kuststräckan
Avloppsvattenkänsliga områden - kväve	Större delen av alla kustkommuner, hela Skåne och ett område längs Motala Ström mellan Vättern och utloppet
Avloppsvattenkänsliga områden - fosfor	Hela distriktet

och är mycket aktiva. Sedan miljöskyddslagen tillkom 1969 har ett effektivt arbete bedrivits av miljömyndigheterna liksom av verksamhetsansvariga för att förbättra utsläppssituationen. Det återstår fortfarande en del att åtgärda men uppmärksamheten på punktkällors betydelse är relativt stor. Idag ligger fokus mer på andra typer av föroreningsbelastning t ex läkemedelsrester till vattenmiljön från hushållen via enskilda avlopp och reningsanläggningar. Problemet omfattning är svår att avgöra utan bättre underlag men allmänheten har en oro för denna ”nya” typ av miljöhot. Ett verktyg för att följa upp effekterna är övervakning. För vattenförvaltningen blir en av de väsentliga frågorna, att bättre anpassa övervakningen till effekter både från punktkällor och diffusa källor samt att anpassa programmen efter de nya krav som vattendirektivet ställer. Vattenmyndigheten bedömer att spridning av miljöfarliga ämnen är en väsentlig fråga för distriktet som helhet.

Förändringar i landskapet

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet genomfördes omfattande ingrepp i de hydrologiska förhållandena i syfte att öka andelen jordbruksmark. Dikningar, rätningar och sänkning av sjöar samt fördämningar av vattendrag förändrade landskapsbilden och har bidragit till att skapa den situation vi har idag. Ingreppen har medfört snabbare genomströmningstider för vattnet och minskad förmåga för landskapet att buffra eller förvara vattnet vid stor nederbörd. Detta medför bland annat ökade risker för översvämningar, men också ökade humushalter, sämre retention av närsalter, samt spridningshinder för organismer som t ex fisk. Det saknas i dagsläget en sammanfattande bild över morfologiska problem för distrik-

Hinder för vattenförvaltningen

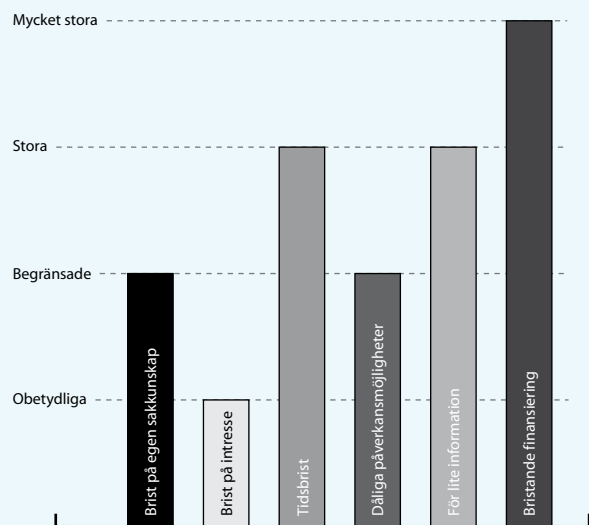

Diagram 5. Resultatet av svar på frågorna om vilka hinder man ser för vattenförvaltningens genomförande i distriktet. Omkring 50 personer har svarat. Intervjupersonerna kommer från ett stort antal olika intressesfärer.

Läget med vattenråd

Vattenråden kommer att vara en viktig kanal för berörda intressen när det gäller att föra fram synpunkter på vattenförvaltningen. Tanken är att vattenråd så småningom skall finnas i alla större avrinningsområden där vattenanvändning är en viktig fråga.

Vid årsskiftet 2007/08 fanns i Södra Östersjöns distrikt fyra vattenråd som formellt bekräftats av länsstyrelse och vattenmyndighet; Kristianstadsslätten, Kävlingeå, Segeå och Vättern.

Ett flertal organisationer kan också sägas vara "vattenråd under bildande" eftersom de skickat en handling till länsstyrelsen eller själva tagit ett beslut om att påbörja processen med att bilda vattenråd. Till dessa hör; Alsterån, Höjeå, Emån, Östergarnslandet och Lyckebyån.

Slutligen finns ett stort antal organisationer som påbörjat informella diskussioner och tagit kontakt med länsstyrelser eller vattenmyndigheten.

tet som helhet. Däremot redovisas bland annat vandringshinder och sänkta sjöar inom de delområden där dessa problem uppmärksammats särskilt. Vattenmyndigheten bedömer att landskapsförändringar som en följd av av mänsklig verksamhet är en väsentlig fråga för hela Södra Östersjöns distrikt.

Möjligheter och hinder för vattenförvaltningen

En viktig fråga för vattenförvaltningen är förankring av vattenarbetet hos de personer och organisationer som kommer att beröras av beslut och genomförande av åtgärder. För att uppmuntra den som berörs till ett ökat engagemang i vattenförvaltningsfrågor har myndigheterna stimulerat bildandet av vattenråd. Vattenråden är avsedda att vara forum för olika intressenter som gemensamt kan påverka vattenförvaltningsarbetets inriktning. Grundidén är att vattenråd skall verka inom ett eller flera avrinningsområden. Vattenråd är den viktigaste enskilda satsningen i vattenförvaltningens samverkansarbete och har som ett av sina syften att slå en bro mellan myndigheter och enskilda berörda intressen.

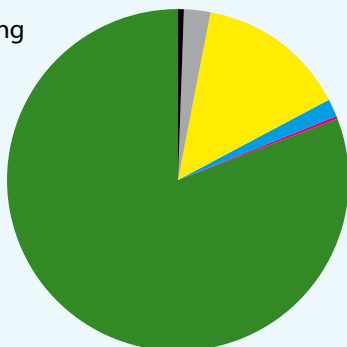
En av enkätfrågorna berörde de hinder man såg för vattenförvaltningens genomförande. Det är betecknande att man betraktar finansiering som det stora problemet. En återkommande fråga är hur åtgärder skall finansieras. Enligt vattendirektivet skall frågan om finansiering lösas genom att förorenaren betalar. Principen är inte något nytt för Sverige utan finns sedan länge i våra befintliga lagstiftningar t ex i Miljöbalken. I de åtgärder som kan komma att behöva vidtagas ingår inte bara bedömning av effekter av punktkällor utan även effekter av t ex deposition av föroreningar eller sk diffusa utsläpp från skogsmarker. Det är ur de aspekterna som Sverige behöver se över betalningsprinciperna så att bördorna fördelas så effektivt som möjligt.

DELOMRÅDE

Blekingekusten

Markanvändning

- Hårdgjord yta
- Övrig anlagd yta
- Jordbruksmark
- Våtmark
- Övrig mark
- Skogsmark

Kommuner Vetlanda, Uppvidinge, Lessebo, Emmaboda, Karlshamn, Ronneby, Karlskrona, Sölvesborg, Olofström, Tingsryd, Alvesta, Växjö

Län Blekinge, Kronoberg, Kalmar, Jönköping

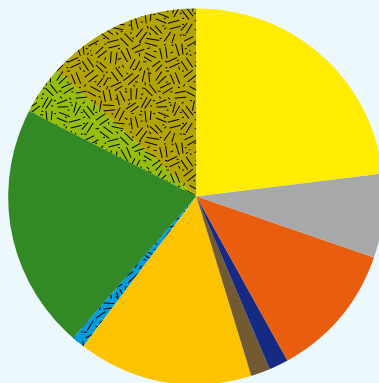
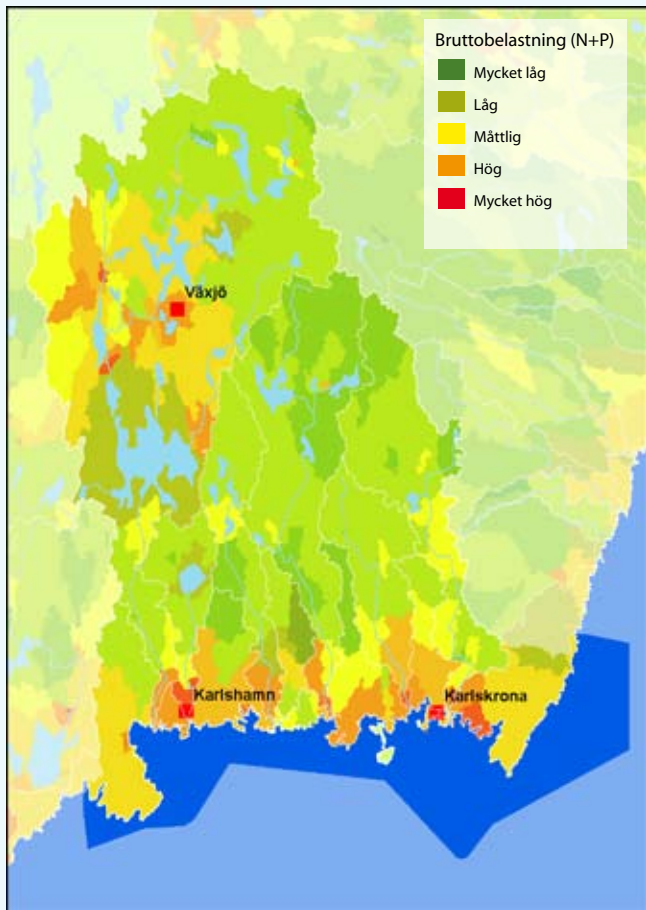
Karta 9. Blekingekustens delområde. Avrinningsområdesgränser (vita), kommungränser (svarta) samt länsgränser (jocka orange).

Väsentliga frågor för Blekingekusten

Vattenmyndighetens bedömning är att de mest väsentliga frågorna för inlandsvattnet inom Blekingekustens delområde är försurning och ökning av humus i vattnet. Övergödning och vandringshinder är också väsentliga frågor inom vissa områden. Viktiga lokala effekter är igenslamning av botten, igenväxning och syrebrist. Den viktigaste påverkansfaktorn är nedfall från luften. Enskilda avlopp, skogsbruk, kommunal avloppsrening och jordbruk bidrar också med en väsentlig påverkan.

Vad beträffar kustvattnet är övergödningen den stora frågan, men miljögifter bedöms även som ett allvarligt problem. Effekterna av övergödningen i kusten är uppenbara och allvarliga och transport från inlandet är tydlig. Det huvudsakliga problemet är påverkan från vattendrag, men nedfall från luft, kommersiell båttrafik, rekreation och båtliv, belastning från kommunala avlopp samt skog anses också ha en väsentlig betydelse.

I enkäterna som delvis ligger till grund för vattenmyndighetens bedömning, har grundvattensituationen varken ansetts ha väsentliga problem eller effekter. Detta kan betyda att man faktiskt anser att grundvattenproblemen är små i förhållande till övriga problem, men det kan också vara ett resultat av att ett fåtal personer tillfrågats i undersökningen, som främst syftar till att ge en indikation om relevanta problemområden. Vattenmyndighetens ställningstagande är att tillgången på grundvatten är ett väsentligt problem i de kustnära områdena. För att lösa detta behövs tillskott av ytvatten t ex till vattenverket i Lyckeby. Det alltmer ökande färgtalet (se diagram 6) gör också vattenframställningen mer kostsam.

Källfördelning: Land

Karta 10. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder havet mest." Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

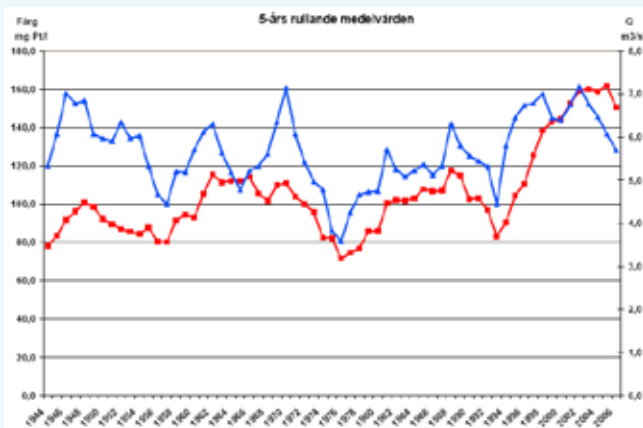
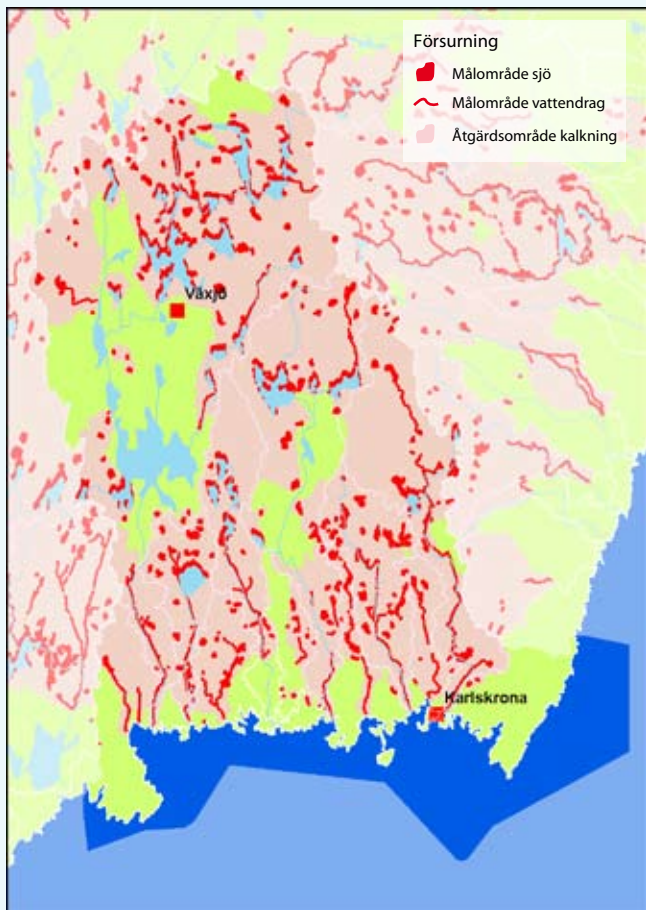

Diagram 6. Förändring i färgtal vid vattenverket i Lyckeby. Röd linje är färg, blå linje vattenföring.

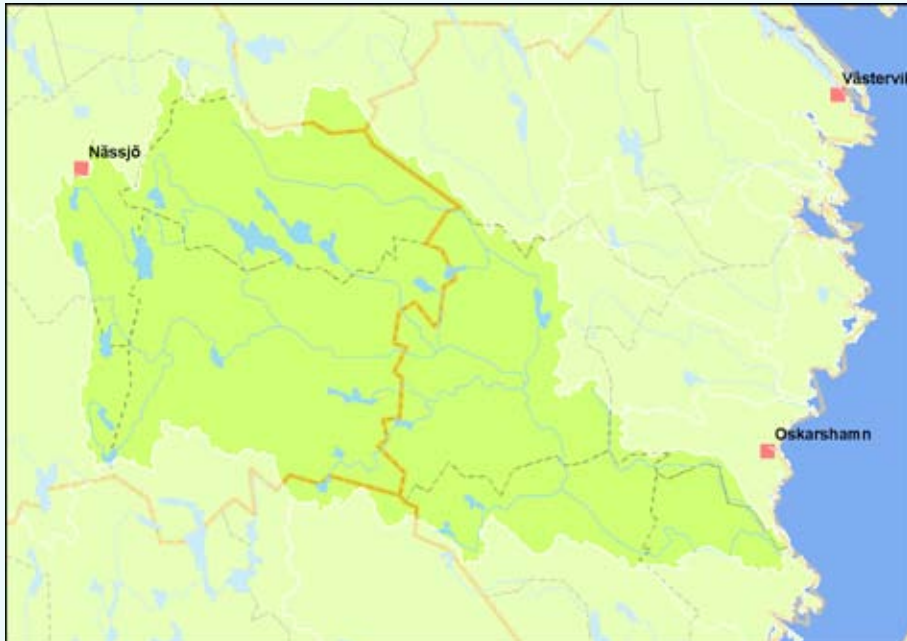
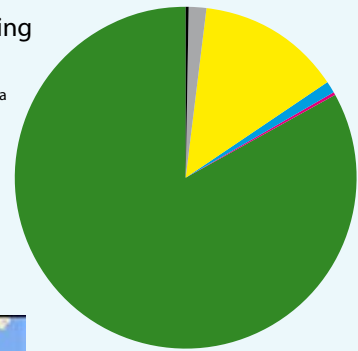
Karta 11. Försurningsituationen i delområdet. Åtgärdsområde: ett planeringsområde för kalkningsåtgärder som omfattar ett avrinningsområde med målområden och åtgärdsobjektet. Målområde: en sjö eller en vattendragssträcka där utförd kalkning syftar till att uppfylla biologiska och vattenkemiska mål. Källa: Naturvårdsverket, 2006.

DELOMRÅDE Emån

Kommuner Mönsterås, Högsby, Oskarshamn,
Hultsfred, Uppvidinge, Vetlanda, Näs-
sjö, Eksjö, Aneby, Ydre, Vimmerby

Län Kalmar, Jönköping, Kronoberg
Östergötland

Markanvändning

Karta 12. Emåns delområde.
Avrinningsområdesgränser (vita),
kommungränser (svarta) samt
länsgränser (tjocka orange).

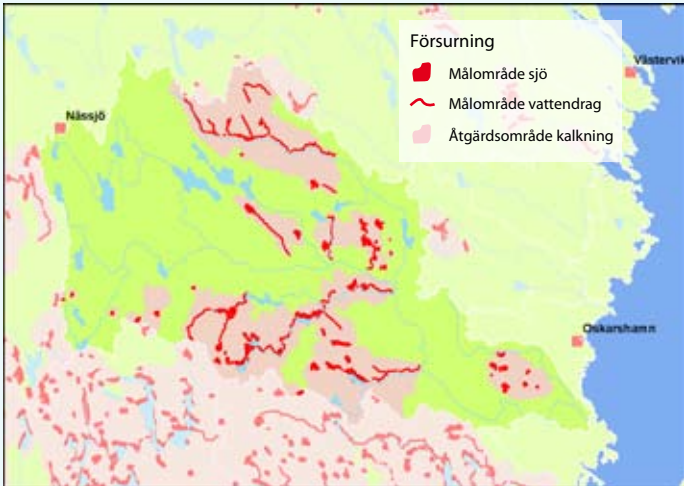
Väsentliga frågor för Emån

Vattenmyndighetens bedömning är att det utöver morfologiska förändringar som utdikning och vandringshinder saknas större problem för Emåns delområde. Detta beror till stor del på att man arbetat med Emån under lång tid och att området varit föremål för en rad åtgärder. En liknande bild framträder i de enkäter som besvarats.

Emån har däremot en rad lokala problem som är värda att arbeta vidare med. För sjöar och vattendrag är bland annat försurning, övergödning, brist på vatten samt morfologiska hinder (dvs förändringar i vattendragens eller sjöarnas fysiska struktur) inbördes lika viktiga problemområden.

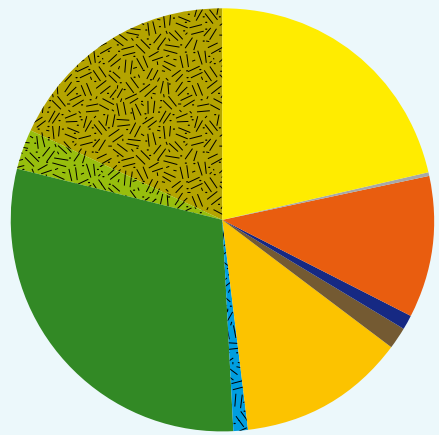
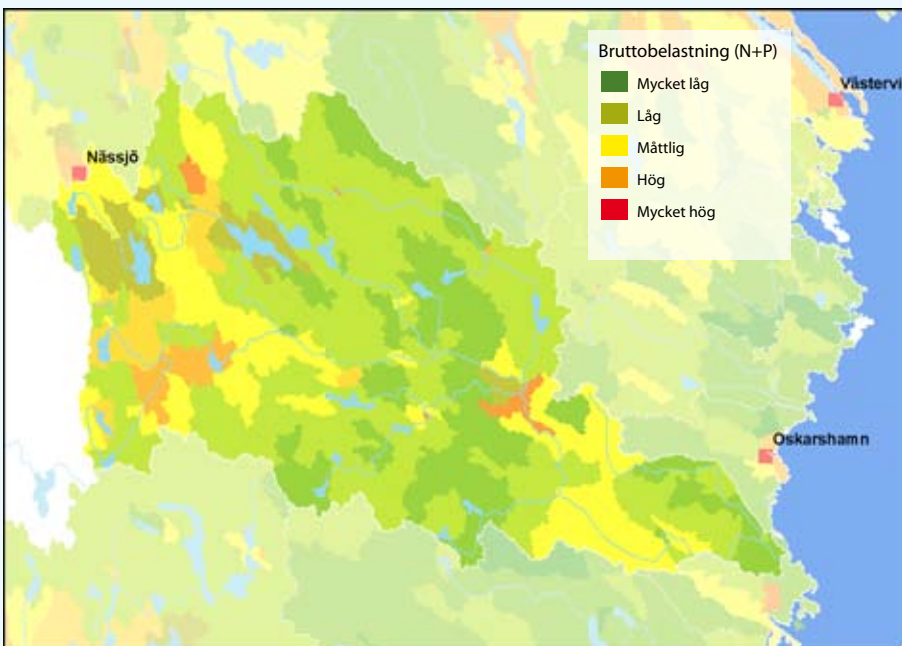
För kustmiljön dominerar övergödningen som det största problemet. Algblomning förekommer som en påtaglig effekt. Påverkanskällor är framför allt kommunala reningsverk, enskilda avlopp och jordbruk.

Emåns delområde bär också spår av en föregående industriepok. Äldre förorenade områden utgör idag en viktig påverkanskälla på grundvattnet, vilket är en uppfattning som också framkommer i enkätsvaren. Den direkta påverkan på ytvattnet från äldre industrianläggningar har minskat genom redan genomförda saneringsåtgärder.

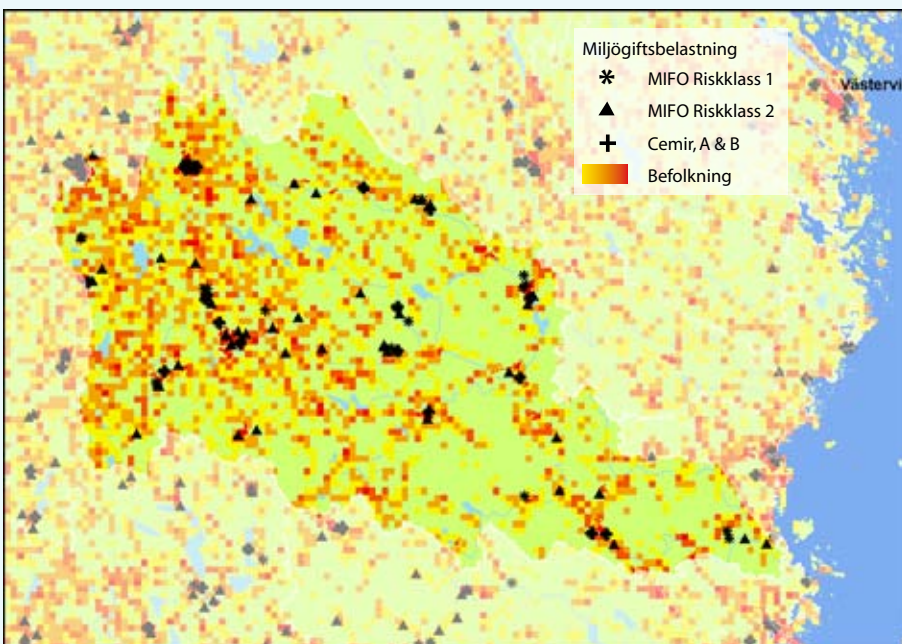

Karta 13. Försurningsituationen i delområdet. Åtgärdsområde: ett planeringsområde för kalkningsåtgärder som omfattar ett avrinningsområde med målområden och åtgärdsobjektet. Målområde: en sjö eller en vattendragssträcka där utförd kalkning syftar till att uppfylla biologiska och vattenkemiska mål. Källa: Naturvårdsverket, 2006.

Karta 14. Vandringshinder i delområdet. Källa: länsstyrelsen i Jönköping/Kalmar län, 2007

Karta 15. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder havet mest." Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

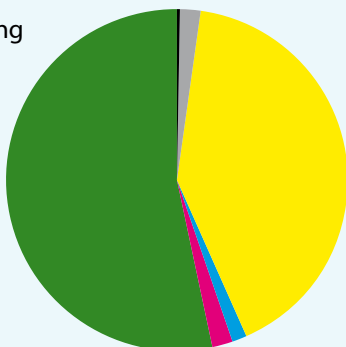

Karta 16. Schablonisering av miljögiftsbelastning. Förorenade områden i riskklass ett (stjärna), riskklass två (triangel), samt A och B verksamheter, Större industrier (kryss). Befolkning varierar mellan ingen (grön) och lite (gul) och mycket (röd).

DELOMRÅDE Gotland

Markanvändning

- Hårdgjord yta
- Övrig anlagd yta
- Jordbruksmark
- Våtmark
- Övrig mark
- Skogsmark

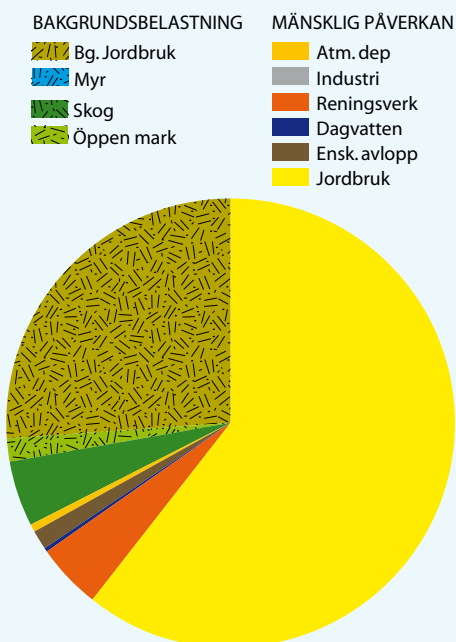
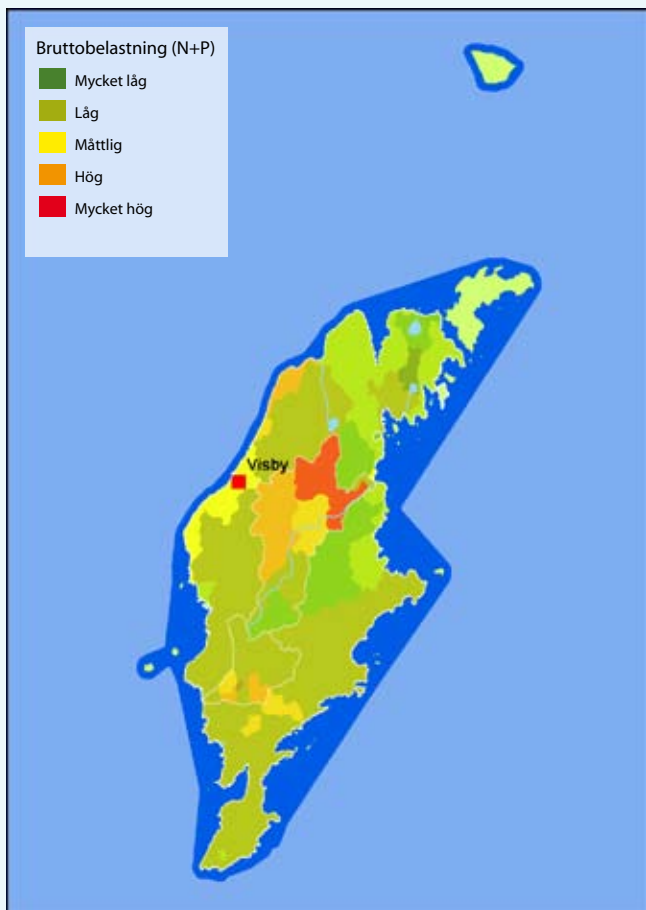
Karta 17. Gotlands delområde. Avrinningsområdesgränser (vita), kommun- och länsgränser saknas eftersom Gotland är ett eget län och en egen kommun.

Väsentliga frågor för Gotland

Vattenmyndighetens ställningstagande är att det viktigaste miljöproblemet för vattendragen på Gotland är brist på vatten i vattendragen sommartid. Den dikning, uträtning och kanalisering som är genomförd medför svårigheter att hålla kvar vattnet. Den näst viktigaste frågan är övergödningen. Effekter märks bland annat genom igenväxning, vilket kan förklaras både med ökad gödning och minskade vattennivåer. Påverkan kommer framför allt från jordbruk samt kommunala och enskilda avloppsreningsverk.

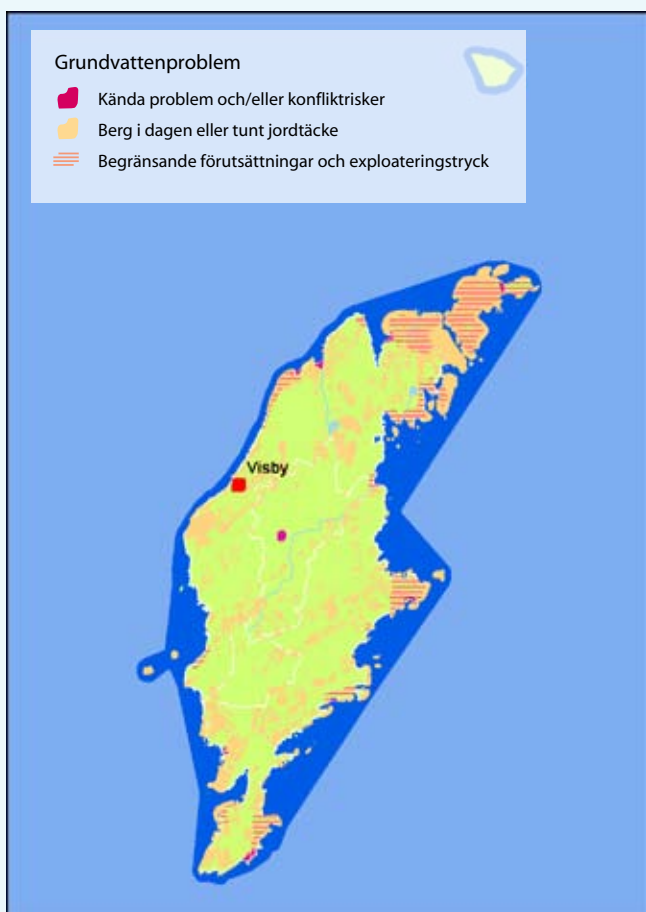
När det gäller kustvatten är övergödningen den viktigaste frågan, och effekten är framför allt algbloomningar sommartid. Också här anses påverkan komma från jordbruk samt kommunala reningsverk och enskilda avlopp.

Det finns en hög medvetenhet om problemen med de bristfälliga grundvattentillgångarna på Gotland. Kvantitetsproblemet är uttalat framför allt sommartid när befolkningstrycket är stort samtidigt som grundvattenbildningen är låg. Man upplever problem med bakterier, klorid, nitrater och bekämpningsmedel. Påverkanskällorna för grundvatten är framför allt överuttag av vatten samt påverkan från jordbruk och enskilda avlopp.

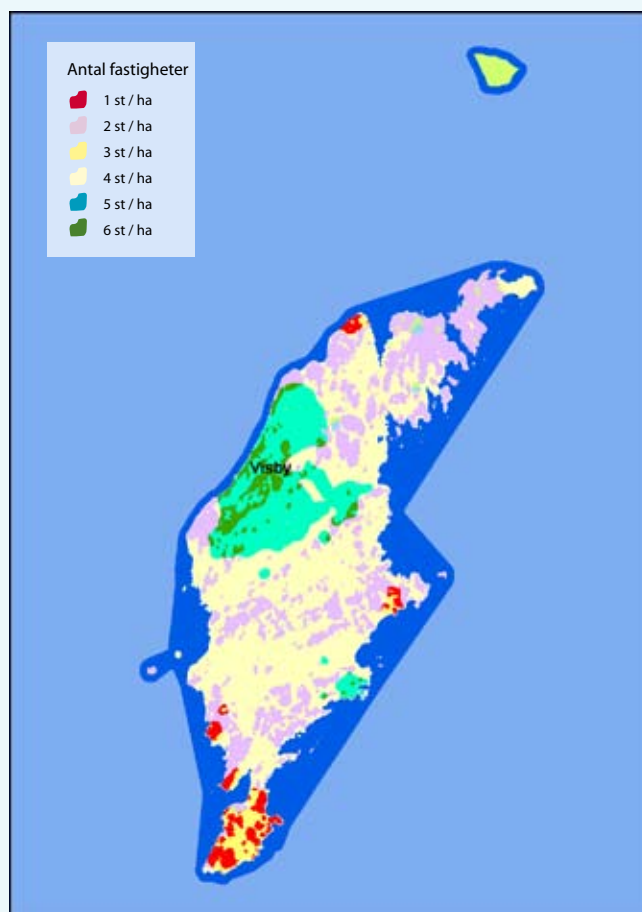

Källfördelning: Land

Karta 18. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder havet mest." Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

Karta 19. Kända problemområden för grundvatten inom Gotlands delområde. Källa: Vattenplan för Gotlands kommun 2005.

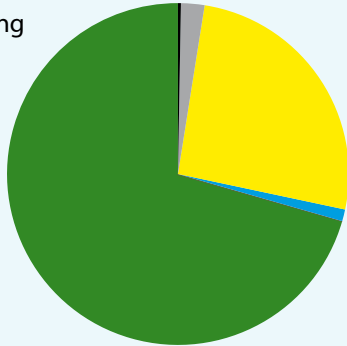
Karta 20. Grundvattenkartan - bedömning av vattentillgångar på Gotland. Tillgången anges i antalet fastigheter som kan servas per hektar av det grundvatten som finns tillgängligt inom de aktuella områdena. Källa: SGU 2001.

DELOMRÅDE

Motalaström

Markanvändning

- Hårdgjord yta
- Övrig anlagd yta
- Jordbruksmark
- Våtmark
- Övrig mark
- Skogsmark

- Kommuner Hallsberg, Finspång, Nyköping, Söderköping, Valdemarsvik, Västervik, Åtvidaberg, Linköping, Kinda, Vimmerby, Mjölby, Ydre, Aneby, Tranås, Boxholm, Motala, Askersund, Nässjö
- Län Östergötland, Örebro, Södermanland, Kalmar, Jönköping

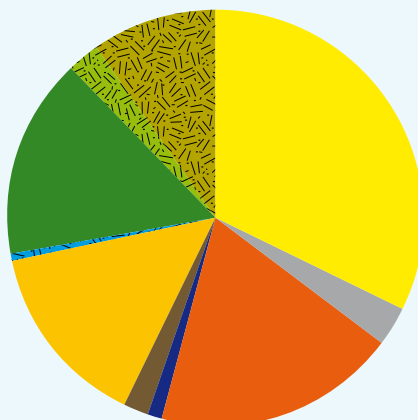
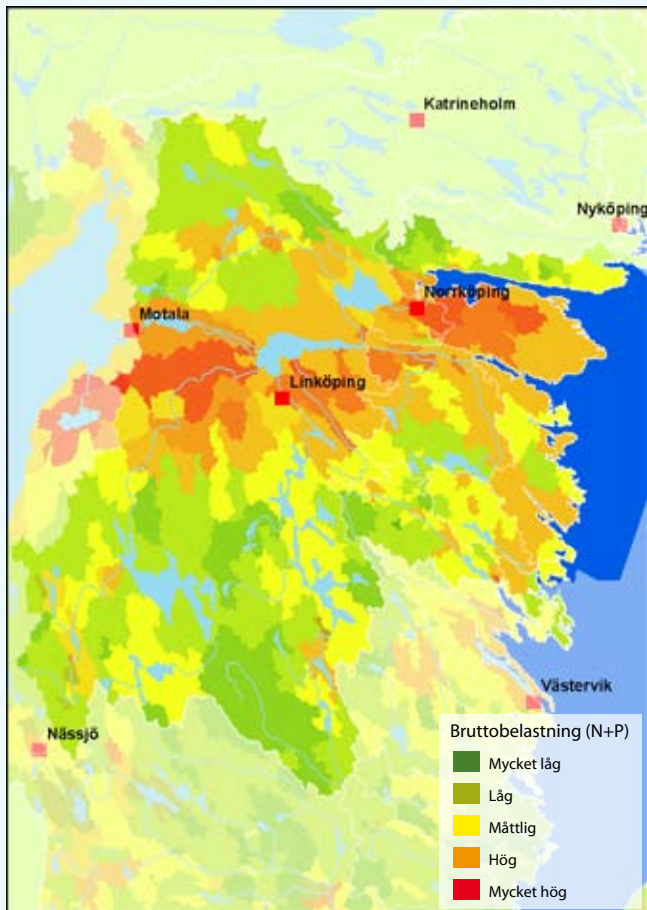
Karta 21. Motalaströms delområde. Avrinningsområdesgränser (rita), kommungränser (svarta) samt länsgränser (fjocka orange).

Väsentliga frågor för Motalaström

Enligt Vattenmyndighetens ställningstagande är de viktigaste miljöproblemen i delområde Motalaström övergödning följt av regleringar av vattendragen, till exempel vattenkraftverk och dammar. De övergödningseffekter som är mest omfattande är igenväxning och algblooming. De största påverkanskällorna är jordbruk följt av enskilda avlopp. I huvudsak delas också denna bedömning av de svar som framkommit i och med enkätundersökningen.

Vattenmyndigheten anser att även för kustvattnet är övergödningen det dominerande miljöproblemet, med effekter som bland annat algbloomingar och syrebrist. Även för kustvattenbelastning anges jordbruket vara den dominerade källan följt av enskilda avlopp. Speciellt intressant är att det i enkätsvaren framkommit att rekreation och båtliv har en betydande påverkan, vilket kan bero på att båttrafiken är utbredd i delområdet med Göta kanal som en stor farled för båttrafik. Vattenmyndigheten har dock i dagsläget inte tillräckligt med underlag för att göra denna bedömning.

Innehåll av nitrat i grundvatten uppmärksammas i enkäten som ett väsentligt problem och källan bedöms framför allt vara jordbruket, även om enskilda avlopp också nämns. Vattenmyndigheten delar denna bedömning.

Källfördelning: Land

Karta 22. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder havet mest". Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

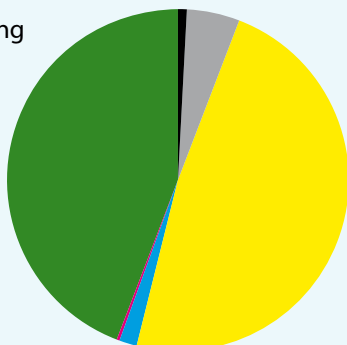

Karta 23. Större dammar inom Motalaströms delområde. SMH:s dammregister 2003.

DELOMRÅDE Skåne

Markanvändning

- Hårdgjord yta
- Övrig anlagd yta
- Jordbruksmark
- Våtmark
- Övrig mark
- Skogsmark

Kommuner Helsingborg, Svalöv, Eslöv, Hörby, Kristianstad, Hässleholm, Älmhult, Ljungby, Alvesta, Olofström, Bromölla, Osby, Simrishamn, Tomelilla, Ystad, Skurup, Trelleborg, Vellinge, Malmö, Staffanstorps, Lund, Kävlinge, Sjöbo, Landskrona

Län Skåne, Kronoberg, Blekinge

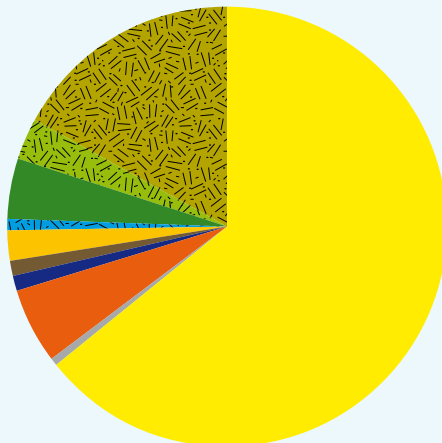
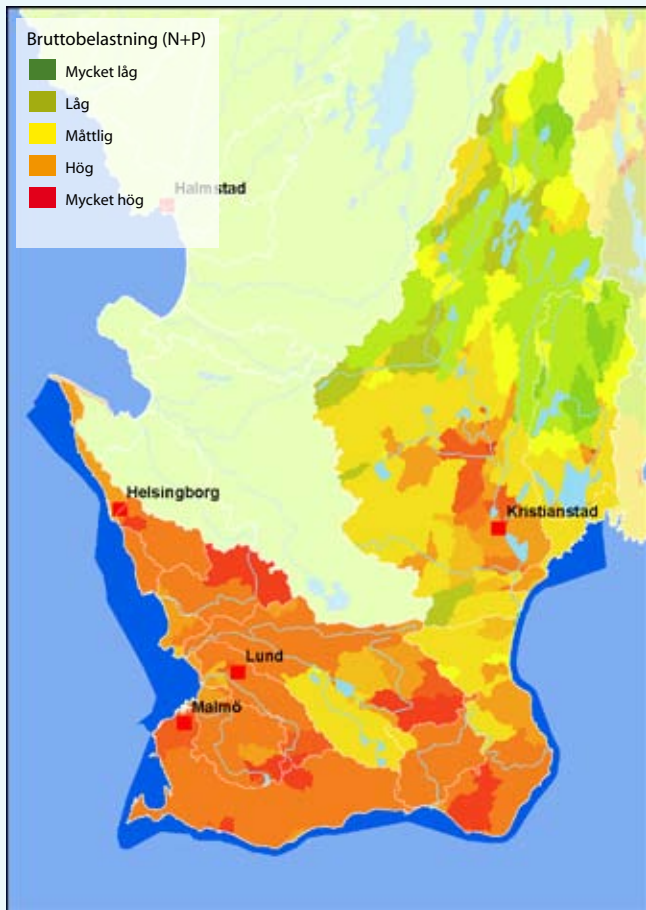
Karta 24. Skånes delområde. Avrinningsområdesgränser (vita), kommungränser (svarta) samt länsgränser (ljocka orange).

Väsentliga frågor för Skåne

Vattenmyndighetens ställningstagande är att det inom Skånes delområde finns ett flertal miljöproblem för sjöar och vattendrag. Övergödning, översvämningar och morfologiska förändringar är alla allvarliga problem. Vandringshinder betraktas också som allvarligt, men mindre vanligt förekommande. Den viktigaste effekten av problemen är flödesförändringar och på andra plats kommer igenslamning av botten och igenväxning. De allvarligaste påverkanskällorna är dikning och dränering samt jordbruk. Påverkan från enskilda avlopp är också lokalt en viktig källa.

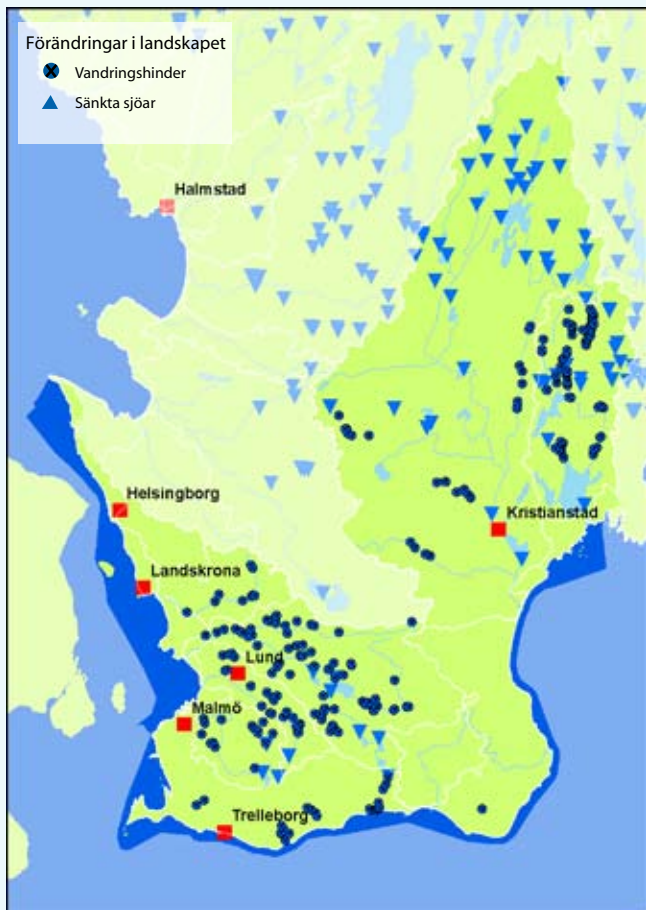
För kustvattnet dominerar övergödningen som det avgörande miljöproblemet och effekten är uttalad i form av algblomningar. Påverkan relateras framför allt till jordbruket, men också till belastning från vattendragen.

Grundvattenproblematiken är allvarlig, men inte utbredd. En konfliktsituation existerar på Kristianstadsslätten, men här hanterar man delvis problemen genom att ett vattenråd skapats, vilket ger möjligheter till gemensamma lösningar och diskussioner. Miljöproblem för grundvatten består framför allt i nitratpåverkan. Påverkanskällor är jordbruk, enskilda avlopp, äldre förorenade områden samt tätortsbebyggelse.

Källfördelning: Land

Karta 25. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder havet mest." Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

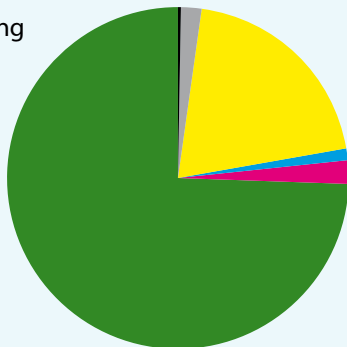

Karta 26. Hydrologisk påverkan inom Skånes delområde. Källor: Länsstyrelsen i Skåne län (vandringshinder), SGUs databas DGV 2007 (Sänkta Sjöar).

DELOMRÅDE Smålandskusten

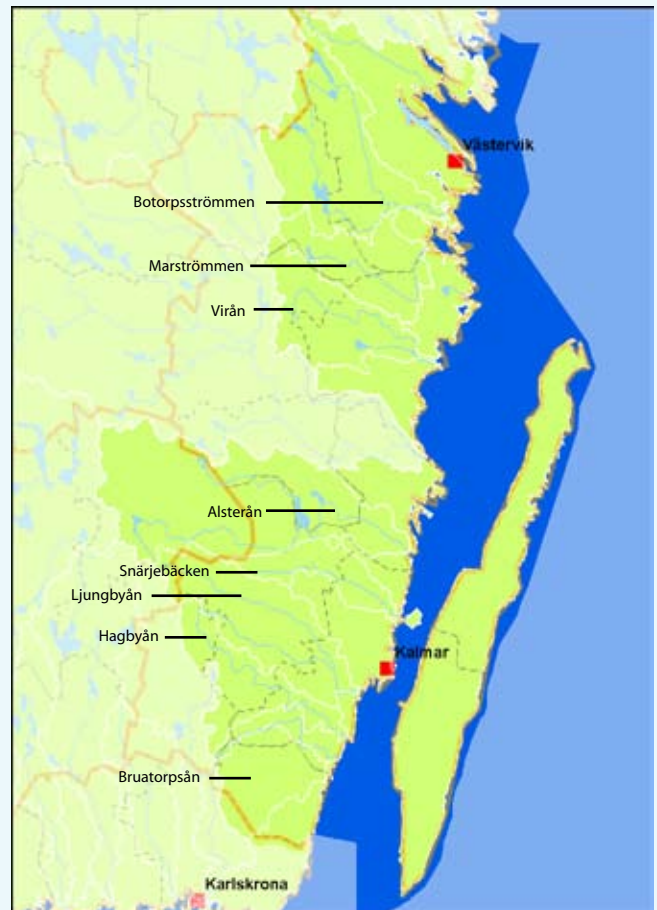
Markanvändning

- Hårdgjord yta
- Övrig anlagd yta
- Jordbruksmark
- Våtmark
- Övrig mark
- Skogsmark

Kommuner Karlskrona, Torsås, Emmaboda, Kalmar, Nybro, Lessebo, Uppvidinge, Högsby, Mönsterås, Borgholm, Mörbylånga, Oskarshamn, Hultsfred, Vimmerby, Västervik

Län Kalmar, Kronoberg, Blekinge

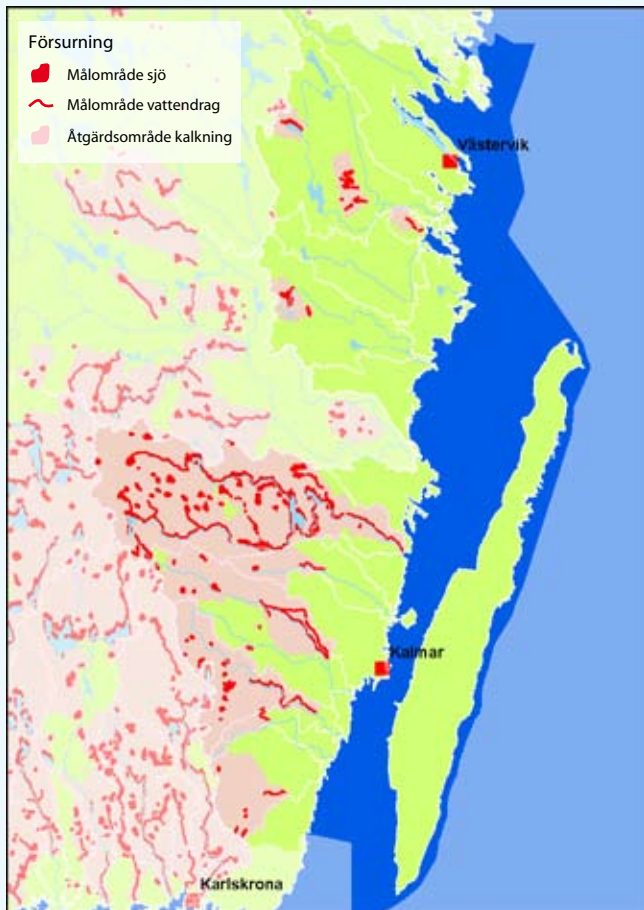

Karta 27. Smålandskustens delområde. Avrinningsområdesgränser (vita), kommungränser (svarta) samt länsgränser (tjocka orange).

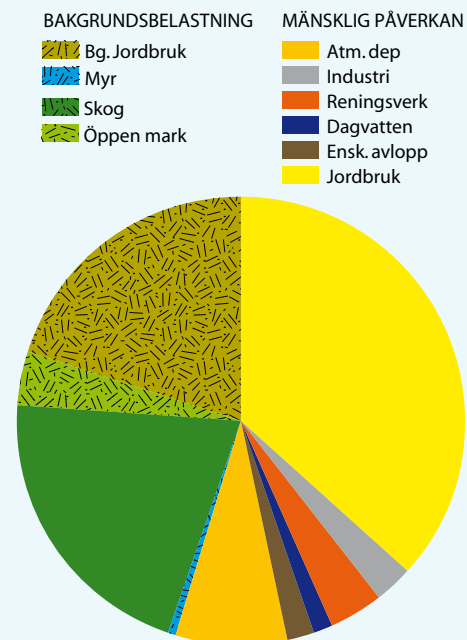
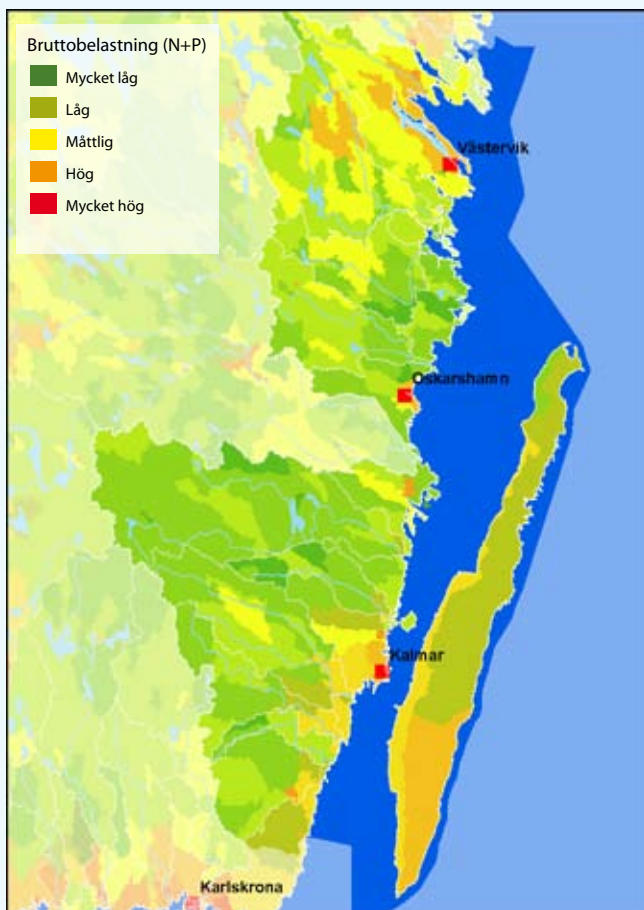
Väsentliga frågor för Smålandskusten

Vattenmyndighetens bedömning är att de mest väsentliga frågorna för Smålandskustens delområde är försurning och övergödning. Att försurningen i enkätsvaren inte ansetts som ett väsentligt problem kan förklaras av att det idag pågår kalkning av försurade sjöar som motverkar försurningseffekterna. Trots insatser kvarstår dock problemet. Vid kusten är övergödningen ett allvarligt och vanligt förekommande problem. Det är främst algbloomning men också igenväxning som är problematisk om än i mindre omfattning. Påverkan upplevs framför allt komma från jordbruket, men även från vattendrag och enskilda avlopp i kustnära områden.

Inom Smålandskustens delområde är grundvattnet lokalt en väsentlig fråga. Innehåll av nitrat är ett problem av begränsad karaktär, framför allt med jordbruket som påverkanskälla. I vissa områden finns också stora vattenuttag som kan innebära kvantitetsproblem i relation till yt- och grundvattenbildning.

Karta 28. Försurningsituationen i delområdet. Åtgärdsområde: ett planeringsområde för kalkningsåtgärder som omfattar ett avrinningsområde med målområden och åtgärdsobjektet. Målområde: en sjö eller en vattendragssträcka där utförd kalkning syftar till att uppfylla biologiska och vattenkemiska mål. Källa: Naturvårdsverket, 2006.

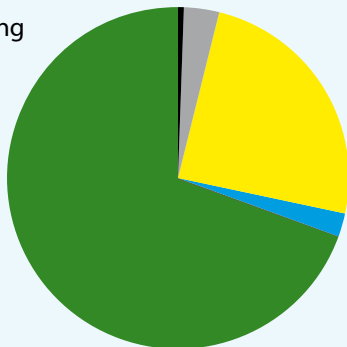

Karta 29. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder havet mest." Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

DELOMRÅDE Vättern

Markanvändning

- Hårdgjord yta
- Övrig anlagd yta
- Jordbruksmark
- Våtmark
- Övrig mark
- Skogsmark

Kommuner Gullspång, Laxå, Askersund, Motala, Vadstena, Ödeshög, Jönköping, Habo, Hjo, Karlsborg, Tibro, Töreboda, Näs-sjö, Aneby

Län Östergötland, Västra Götaland, Örebro, Jönköping

Karta 30. Vätterns delområde. Avrinningsområdesgränser (vita), kommungränser (svarta) samt länsgränser (ljocka orange).

Väsentliga frågor för Vättern

Enligt vattenmyndighetens bedömning är de överskuggande miljöproblemen i sjöar och vattendrag för Vätterns delområde utarmning av fiske, samt miljögifter. Båda dessa problem är allvarliga och utbredda. Övergödning är också en allvarlig fråga för vissa sjöar inom avrinningsområdet. Även främmande arter och vandringshinder är problematiska effekter och de viktigaste påverkanskällorna är industri, jordbruk samt nedfall från luften.

Grundvattenproblematiken är framför allt kopplad till innehåll av klorider som tros komma från äldre förorenande områden, industrier, transportleder och tätortsbebyggelse.

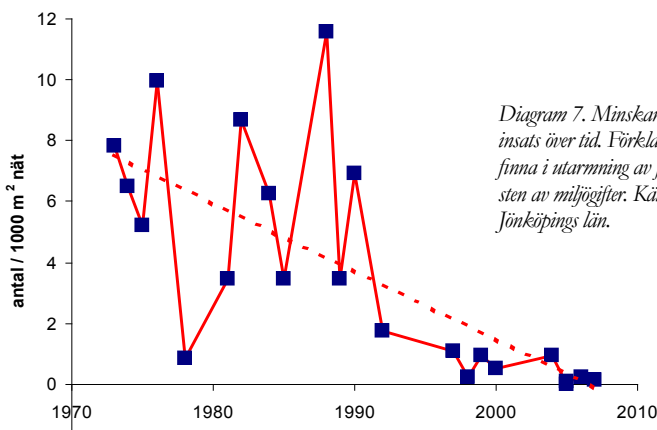
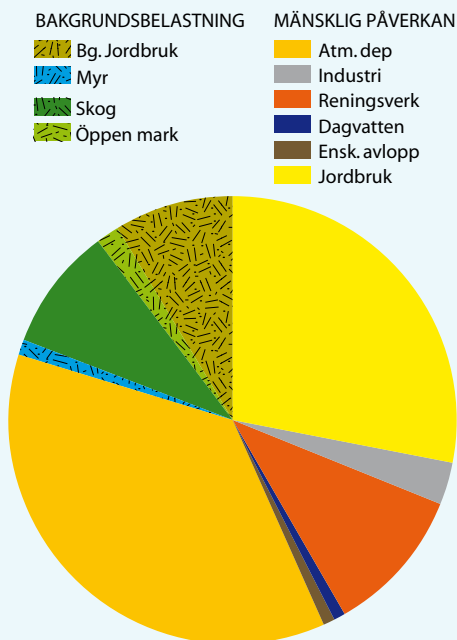
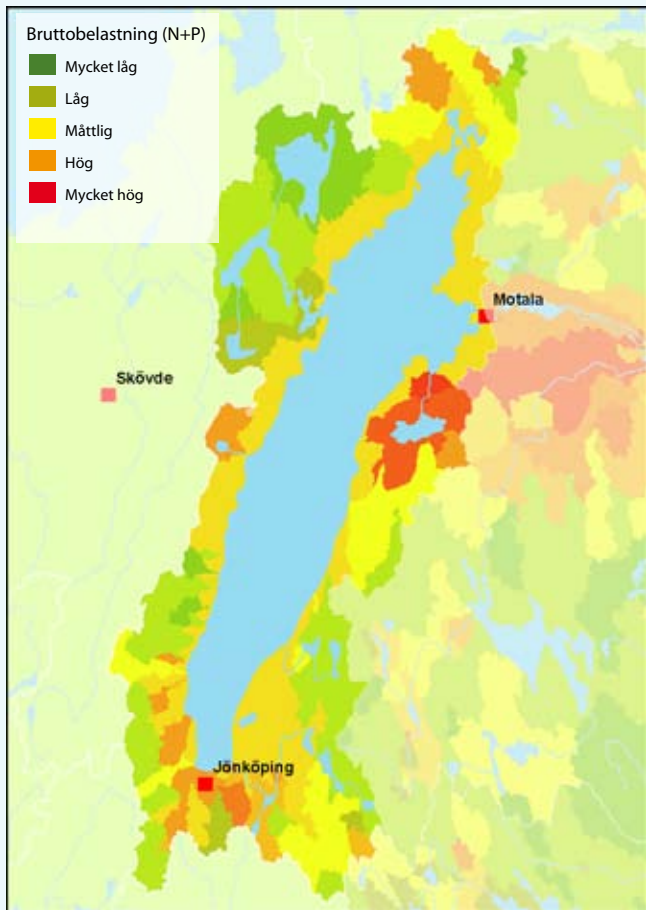

Diagram 7. Minskannde antal rödingar per insats över tid. Förklaringen står dels att finna i utarmning av fiske dels i förekomsten av miljögifter. Källa: Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Karta 31. Total övergödning från fosfor och kväve. Mörkare områden har högre belastning. Källa: "Finn de områden som göder bäst mest." Rapport från Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2007.

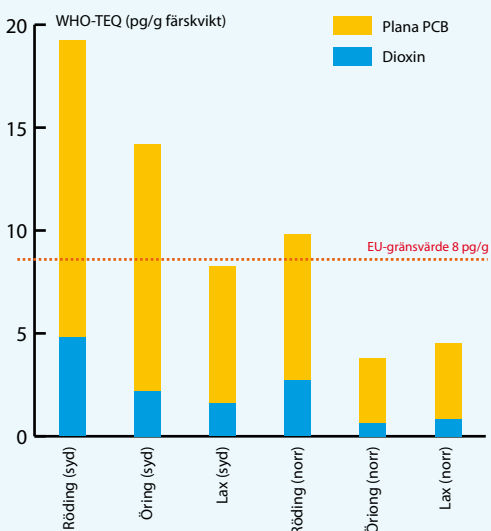
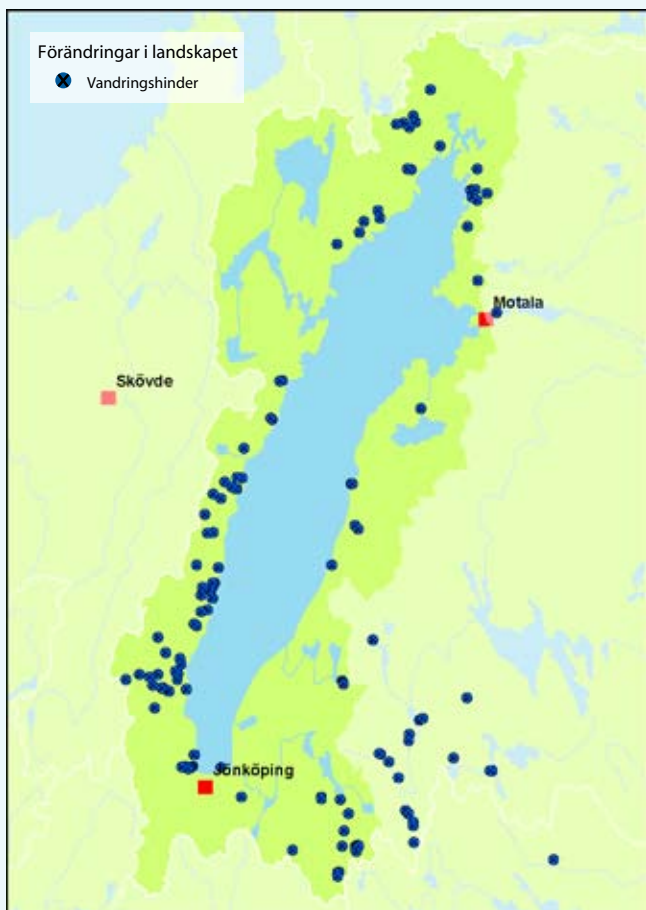

Diagram 8. Halter av PCB och dioxiner i Vättern jämfört med EG:s gränsvärde. Planar PCB samt Dioxiner skall slås ihop vid jämförelse med gränsvärde. Sverige har i dagsläget ett undantag från gränsvärdet för saluförande av fet fisk till och med 2011.

Karta 26. Hydrologisk påverkan i form av vandringshinder inom Vätterns delområde. Källa: Länsstyrelsen i Östergötlands län

Kontaktpersoner på länsstyrelserna i Södra Östersjöns vattendistrikt

Vattenmyndigheten i Södra Östersjön

www.vattenmyndigheterna.se

Länsstyrelsen i Kalmar län

391 86 KALMAR

Växel: 0480 - 82 000

Dea Carlsson, vattenvårdsdirektör

Niklas Holmgren, bitr. vattenvårdsdirektör

Robert Dobak, samordnare

Alexander Eriksson, samordnare

Emma Östensson, samordnare

Länsstyrelsen i Jönköpings län

551 86 JÖNKÖPING

Växel: 035 - 39 50 00

www.f.lst.se

Anna Langhelle

Länsstyrelsen i Skåne län

205 15 MALMÖ

Växel: 040 - 25 20 00

www.m.lst.se

Rune Brandt

Länsstyrelsen i Kronobergs län

351 86 VÄXJÖ

Växel: 0470 - 86 000

www.g.lst.se

Monica Andersson

Länsstyrelsen i Gotlands län

621 85 VISBY

Växel: 0498 - 29 21 00

www.i.lst.se

Peter Landergren

Länsstyrelsen i Örebro län

701 86 ÖREBRO

Växel: 019 - 19 30 00

www.t.lst.se

Peder Eriksson

Länsstyrelsen i Östergötlands län

581 86 LINKÖPING

Växel: 013 - 19 60 00

www.e.lst.se

Niklas Bäckman

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

403 40 GÖTEBORG

Växel: 031 - 60 50 00

www.o.lst.se

Anneli Harlén

Länsstyrelsen i Blekinge län

371 86 KARLSKRONA

Växel: 0455 - 87 000

www.k.lst.se

Cecilia Näslund

Länsstyrelsen i Södermanlands län

611 86 NYKÖPING

Växel: 0155-26 40 00

www.d.lst.se

Lars Juhlin

Länsstyrelsen i Kalmar län

391 86 KALMAR

Växel: 0480 - 82 000

www.h.lst.se

Ann-Karin Thorén

Nätverk och referensgrupper i Södra Östersjöns vattendistrikt

Alnarpsån

Alsteråns vattenvårdsförbund

Blekingekustens vattenvårdsförbund

Bräkneåns vattenförbund

Emåförbundet

Grundvattenrådet för Kristianstadslätten

Höje å vattendragsförbund

Kalmar läns kustvattenkommitté

Kommittén för samordnad kontroll av Helge å

Kävlingeåprojektet

Kävlingeåns vattenvårdsförbund

Ljungbyåns recipientkontroll

Lyckebyåns vattenförbund

Motala ströms vattenvårdsförbund

Mörrumsåns vattenvårdsförbund

Norra Vätterns SRK

Nybroånkommittén

Ronnebyåns vattenvårdsförbund

Rååns vattendragsförbund

Samarbetskommittén för Alnarpsströmmen

Saxån-Braåns vattenvårdskommitté

Segeåprojektet

Segeåns vattendragsförbund

Skivarpåsåns och Dybäcksåns vattendragsförbund

Skråbeåns vattenvårdskommitté

Sydkustens vattenvårdsförbund

Södra Vätterns recipientkontroll

Trelleborgs åar

Vattenråd Gothemsån

Vattenråd Snoderån

Vattenrådet Östergarnslandet

Vattenvårdsförbundet för västra Hanöbukten

Vellingebäckarna

Vätternvårdsförbundet

Ystads åar

Öresunds vattenvårdsförbund

Österlens vattenvårdsförbund

Kommunala nätverket

Regionförbundet i Kalmar län

Carolina Gunnarsson

LRF (regionalt)

Helene Rosengren

Hushållningssällskapet (regionalt)

Mats Halling

Vattenmyndigheten Södra Östersjöns vattendistrikt

Växel: 0480 – 82 000

www.vattenmyndigheterna.se

Länsstyrelsen i Kalmar län

Växel: 0480 – 82 000

www.h.lst.se

Länsstyrelserna
